

Handelshögskolan i Stockholm

Examensarbete inom huvudinriktning 3100: Redovisning och finansiell styrning

VT 2006

Full goodwill method

*Effekter av ändrade redovisningsprinciper för goodwill
inom IFRS 3 Business Combinations*

Handledare: Niclas Hellman

Anna Fahlman, 19796

Anna-Stina Gillqvist, 19795

Abstract

The main aim of this paper is to consider the possible effects of a transition to a new accounting standard for goodwill. According to IASBs Exposure Draft of Proposed Amendments to IFRS 3 Business Combinations there is an inconsistency in the currently used purchased goodwill method. The full goodwill method is considered to be a superior alternative and is therefore suggested to become the standard from 2007. This paper comprises a quantitative study of the effects on certain key ratios for companies listed on the Stockholm Stock Exchange, arising due to the proposed transition. The period examined is 2004 and 2005. In addition, the pros and cons of the full goodwill method are described as suggested by different stakeholders, i.e. users of the financial statements as well as standard setters. The changes caused by the transition are analyzed in the context of the main accounting principles presented in the IASB *Framework*. The main findings are that examined key ratios change slightly on average but in certain cases effects are considerable, and that stakeholders' opinions on the contribution of the full goodwill method for a true and fair view diverge.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	1
1.1	BAKGRUND	2
1.2	SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	3
1.3	AVGRÄNSNINGAR	3
1.4	DISPOSITION.....	4
2	TEORI	6
2.1	REDOVISNING AV FÖRVÄRV – BEGREPP OCH METODER	6
2.1.1	<i>Bestämmande inflytande eller inte?.....</i>	6
2.1.2	<i>Redovisning av förvärv av dotterbolag.....</i>	7
2.1.3	<i>Purchased eller full goodwill method – ett numeriskt exempel</i>	8
2.1.4	<i>Praktisk tillämpning av full goodwill method.....</i>	10
2.2	REDOVISNINGENS KVALITATIVA EGENSKAPER	11
2.2.1	<i>Understandability</i>	12
2.2.2	<i>Relevance.....</i>	12
2.2.3	<i>Reliability</i>	13
2.2.4	<i>Comparability.....</i>	13
2.2.5	<i>Begränsningar för tillämpning av principerna.....</i>	13
3	METOD	14
3.1	EMPIRISK METOD	14
3.1.1	<i>Urval.....</i>	14
3.1.2	<i>Val av variabler.....</i>	15
3.1.3	<i>Justering av balans- och resultaträkning, samt förenklande antaganden</i>	16
3.1.4	<i>Konsolideringsdatum.....</i>	17
4	EMPIRI.....	19
4.1	PRESENTATION AV UNDERSÖKNINGSRESULTAT	19
4.1.1	<i>Sammanställning av undersökningsresultat</i>	20
4.1.2	<i>Redovisade effekter.....</i>	23
4.1.3	<i>Förvärvsandelar.....</i>	24
4.2	INNEBÖRDEN AV FULL GOODWILL METHOD	25
4.2.1	<i>Argument för ett införande av full goodwill method.....</i>	25
4.2.2	<i>Argument mot ett införande av full goodwill method</i>	26
4.2.3	<i>Några röster om full goodwill method.....</i>	28
5	ANALYS.....	31
5.1	RELEVANCE	31
5.2	RELIABILITY	32
5.3	<i>MATERIALITY OCH AVVÄGNING MELLAN COST/BENEFIT</i>	33
5.4	UNDERSTANDABILITY/COMPARABILITY	36
6	SLUTSATS.....	38
6.1	VIDARE FORSKNING	39
7	KÄLLFÖRTECKNING	41

1 Inledning

Goodwill har genom tiderna behandlats mycket olika i redovisningen av företagsförvärv. Till exempel kan goodwill aktiveras som en tillgång i balansräkningen och därefter skrivas av eller skrivas ned. En alternativ behandling är att låta förvärvad goodwill dras direkt mot eget kapital utan resultatpåverkan.¹ Skillnader i behandlingen av goodwill ger mycket olika effekter på företagens redovisade lönsamhet och finansiella ställning, och kan således påverka investerare såväl som det ekonomiska beslutsfattandet inom företaget.² Det senaste bidraget i debatten kring goodwillredovisning rör problematiken som uppstår vid delförvärv av dotterbolag. I den föreslagna förändringen av den nu gällande *IFRS 3 Business Combinations* rekommenderas en övergång till *full goodwill method*. Huvudargumentet för övergången är att den nu tillämpade metoden, *purchased goodwill method*, är inkonsekvent, eftersom hela det verkliga värdet för dotterbolagets identifierbara tillgångar och skulder konsolideras, men bara den förvärvade andelen av goodwill.³

Anledningen till att goodwill går att betrakta och redovisa på så olika sätt är att goodwill är en tillgång med väldigt specifika egenskaper. Teoretiskt sett är goodwill ett nuvärde av framtida övervinster och synergieffekter, men eftersom detta nuvärde i praktiken är mycket svårt att mäta och värdera, så utgör den goodwill som uppstår vid företagsförvärv enligt vedertagna definitioner en residualpost. Goodwill utgör då skillnaden mellan förvärvspriset och det verkliga värdet av de förvärvade identifierbara nettotillgångarna, d.v.s. goodwill utgörs av de förvärvade tillgångar som inte går att identifiera.⁴ Goodwill skiljer sig från identifierbara immateriella tillgångar, såsom varumärken eller patent, genom att goodwill har ett värde endast i kombination med företaget i sin helhet.

¹ Schuster, kap. 4.3. Se exempelvis Nilsson för en historisk genomgång av goodwillredovisning.

² Se exempelvis Choi och Lees studier av hur redovisningsmetoden påverkar hur mycket företag är beredda att betala för övervärden i dotterbolag.

³ *Basis for Conclusions*, BC134 - BC138.

⁴ Schuster, kap 4.2, Schroeder, s. 321 ff. I IFRS 3 definieras goodwill som förvärvade ekonomiska fördelar, som inte går att identifiera separat. (IFRS 3, paragraph 52.)

1.1 Bakgrund

Från och med den 1 januari 2005 ska alla börsnoterade företag inom EU redovisa enligt *International Financial Reporting Standards* (IFRS) som utvecklas av *International Accounting Standards Board* (IASB). IASB:s vision är att IFRS ska bli en internationellt accepterad och tillämpad redovisningsstandard.⁵ Som en del av förverkligandet av denna vision har IASB ingått ett avtal, det s.k. Norwalk-avtalet, med sin amerikanska motsvarighet *Financial Accounting Standards Board* (FASB) om ett samarbete i syfte att främja konvergensen mellan IFRS och US GAAP.⁶ Den första standard som kan komma att bli resultatet av ett gemensamt samarbete mellan dessa två organisationer, är den nya versionen av *IFRS 3 Business Combinations* (IFRS 3).⁷ Denna standard befinner sig för närvarande under vidareutveckling, och en rad förändringar av den nu gällande versionen föreslås i *Exposure Draft of Proposed Amendments to IFRS 3 Business combinations* (ED IFRS 3).⁸ Den nya versionen av IFRS 3 är tänkt att bli gällande från och med den 1 januari 2007. Alla utkast som läggs fram av IASB kan kommenteras av olika intressenter, vilket huvudsakligen sker genom officiella ”comment letters”.

De förändringar som föreslås i ED IFRS 3 har väckt många kritiska röster hos berörda intressenter. Den negativa responsen kan leda till att implementeringen av standarden kan komma att bli framskjuten ett år.⁹ De betydande förändringar, utöver införandet av full goodwill method, som föreslås till IFRS 3 berör ”definition of a business combination”,

⁵ IFRS.

⁶ ”The Norwalk Agreement”, US GAAP står för Generally Accepted Accounting Principles in the United States.

⁷ ED IFRS 3, IN3, Hinks. IASB och FASB har publicerat var sitt Exposure Draft rörande företagsförvärv, och dessa skiljer sig delvis åt. Då vi undersöker en börs belägen inom EU, är det IASB:s version av utkastet som vi utgår ifrån. Skillnaderna mellan utkasten berörs inte i denna uppsats.

⁸ ED IFRS 3 utgörs alltså av en ny version av IFRS 3, så som den föreslås bli utformad. Som ett komplement till ED IFRS 3 följer *Basis for Conclusions on Exposure Draft: Proposed Amendments to IFRS 3 Business Combinations* (BC), vilken innehåller förklaringar till varför de föreslagna ändringarna bör införas, samt en redovisning av de avvikande åsikter som har framförts inom IASB, ”Alternative Views” (AV).

⁹ Janzon.

“definition of a business”, mätningen av ”the fair value of the acquiree”, och mätningen av förvärvade tillgångar och skulder, samt kriterierna för hur dessa ska tas upp.¹⁰

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med vår uppsats är att utvärdera effekterna av en övergång till full goodwill method, i jämförelse med purchased goodwill method, då den förstnämnda metoden förväntas bli ny gällande standard. För att göra detta avser vi genomföra en kvantitativ studie av de effekter som denna förändring skulle få på nyckeltalen hos företag noterade på Stockholmsbörsen. Ett vidare syfte med uppsatsen är analysera innebörden av övergången i ljuset av både de kvantitativa effekterna och den argumentation som har förts kring full goodwill method. Vår frågeställning blir således:

Vad blir effekterna av en övergång från purchased goodwill method till full goodwill method?

För att kunna besvara denna fråga kommer vi att utgå ifrån följande underfrågor:

1. Vad blir effekterna av en övergång på nyckeltalen hos bolag noterade på Stockholmsbörsen?
2. Vad blir effekterna av en övergång på redovisningens kvalitativa egenskaper?

1.3 Avgränsningar

Vi kommer att avgränsa oss till att undersöka förvärv genomförda under perioden 2004 till 2005. Undersökningsmaterialet utgörs av företag noterade på Stockholmsbörsen den 1 mars 2006.¹¹ Vår undersökning är vidare avgränsad till företag som tillämpar IFRS, vil-

¹⁰ ED IFRS 3, IN9. Övergången till full goodwill method är således inte ett faktum ännu, utan utgör bara ett förslag inom det framlagda utkastet. Om full goodwill method kommer att bli en realitet beror dels på om IASB väljer att stå kvar vid sin linje efter en genomgång av mottagna comment letters, dels på om EU antar en förändrad IFRS, som gällande standard inom unionen. *Accounting Regulatory Committee* (ARC) är den instans som har beslutandemakt att anta eller avslå en IFRS-standard inom unionen. ARC fattar beslut på basis av de förslag som EFRAG föreslår. (Se “Committees at EU level”.) Det är inte säkert att EFRAG rekommenderar avslag bara för att de har riktat kritik mot ett ED i sitt officiella ”comment letter”. (Heurlin, seminarium.)

¹¹ ”Classification”.

ket innebär att vi kommer att bortse ifrån de företag som är noterade på Stockholmbörsen men som tillämpar US GAAP.¹²

Full goodwill method kan förstås inom kontexten för den pågående diskussionen om "economic entity view" (entity theory), men då denna aspekt utgör ett mycket omfattande ämne har vi blivit tvungna att bortse ifrån att sätta in full goodwill method i detta vidare sammanhang.¹³

ED IFRS 3 innebär som tidigare nämnts en rad förändringar gentemot den nu gällande IFRS 3. Vi har dock bara för avsikt att undersöka en av de förändringar som utkastet innebär, nämligen övergången till full goodwill method. Övriga föreslagna ändringar kommer inte att beröras, och de förändringar i nyckeltal som vi redovisar härrör sig bara till en övergång till full goodwill method. Ytterligare en förändring relaterad till just goodwill tas dock upp i ED IFRS 3, vilken berör de fall då det verkliga värdet av de förvärvade nettotillgångarna överstiger den erlagda köpeskillingen (bargain purchase).¹⁴ Denna förändring undersöks dock inte heller i vår uppsats, i likhet med de särfall inom företagsförvärv som utgörs av s.k. omvända förvärv (reversed acquisitions).¹⁵

1.4 Disposition

För att kunna besvara vår frågeställning kommer vi inledningsvis att ge en teoretisk översikt gällande förvärvsredovisning. För att tydliggöra skillnaderna mellan purchased och full goodwill method kommer vi att beskriva ett exempelfall. Vidare kommer vi att redogöra för de principer som framställs i IASB *Framework* angående redovisningens kvalitativa innebörd, vilka senare kommer att utgöra ett ramverk för vår analys. Metodavsnittet

¹² Totalt tre företag tillämpade US GAAP vid den undersökta tidpunkten, och dessa tre är således inte en del av det totala antalet undersökta företag i resultatpresentationen.

¹³ Noteras kan dock att inom IFRS går trenden mot synsättet inom "entity theory", vilket exempelvis yttrar sig i att minoritetintressen betraktas som eget kapital snarare än som skuld. Full goodwill method, som innebär att även minoritetens andel av total goodwill ska tas upp, innebär i praktiken en förflyttning mot att betrakta koncernen som en ekonomisk enhet istället för att som tidigare ha ett moderbolagsperspektiv (parent theory). För en teoretisk genomgång av entity respektive proprietary/parent theory, se exempelvis Schroeder.

¹⁴ ED IFRS 3, paragraph 59-61.

¹⁵ Ett omvänt förvärv uppstår när köpeskillingen består av ett så stort antal aktier i moderbolaget att det förvärvade bolaget får ett bestämmande inflytande över förvärvaren. ("Guide till IFRS 3 Företagsförvärv", s. 5).

utgör både en framställning av de övergripande metodansatser som vi använder och en beskrivning av vår undersökningsdesign. Empiriavsnittet består av två delar, dels en presentation av den kvantitativa undersökningen, och dels en beskrivning av den kvalitativa innebörden av full goodwill method. I analysen följer en diskussion av innebörden av den föreslagna övergången och dess för- och nackdelar. Slutligen kommer vi att dra slutsatser och ge förslag till vidare forskning.

2 Teori

2.1 Redovisning av förvärv – begrepp och metoder

Den redovisningsmässiga förutsättningen för att full goodwill method ska kunna tillämpas utgörs av att det förvärvade bolaget är att betrakta som ett dotterbolag, d.v.s. att förvärvaren har erhållit ett *bestämmande inflytande* (control) över det förvärvade bolaget. Nedan kommer vi att beskriva de allmänna regler som gäller vid förvärv av andelar i andra bolag samt de nu gällande reglerna i IFRS 3. Slutligen kommer vi att illustrera den föreslagna förändringen av goodwillredovisning som framförs i ED IFRS 3.

2.1.1 Bestämmande inflytande eller inte?

Beroende på hur stor andel av ett annat företag som förvärvas, anses olika grader av inflytande uppstå. Gradera delas vanligen upp i tre separata nivåer, vilka i sin tur har givit upphov till olika redovisningsmetoder. Dessa beskrivs nedan.

Om ett företag förvärvar en mindre post aktier i ett annat företag, redovisas innehavet i enlighet med ”the cost method”, det vill säga investeringen tas upp till historiskt anskaffningsvärde, och intäkter tas upp då utdelningar mottas.¹⁶ Innehavet ses som en finansiell tillgång, och en tumregel är att innehav upp till 20 % av rösterna ska redovisas enligt denna metod.

Om däremot en större post aktier förvärvas, så att ett *betydande inflytande* bedöms uppstå över det förvärvade bolaget, så betraktas företaget som ett intresseföretag. Innehavet ska då redovisas i enlighet med kapitalandelsmetoden, vilken innebär att andelar i intresseföretag initialt redovisas till anskaffningsvärdet och därefter justeras med ägarföretagets andel av förändringen i intresseföretagets egna kapital.¹⁷ Tumregeln här är att innehav mellan 20 % och 50 % leder till att ett betydande inflytande uppstår.

¹⁶ Schroeder, s. 307.

¹⁷ Ibid, s. 306. Redovisning av intresseföretag regleras inom IFRS av IAS 28.

Först om röstmajoriteten i det andra bolaget har förvärvats bedöms ett *bestämmande inflytande* uppstå. Det förvärvade företaget räknas då som ett dotterbolag och ska därmed konsolideras i koncernens finansiella rapporter. Enligt IAS 27 innebär ett bestämmande inflytande en rätt att utforma ett företags finansiella och operativa strategier i syfte att er- hålla ekonomiska fördelar. Huvudregeln är att om moderbolaget direkt eller indirekt in- nehar mer än hälften av rösterna i ett annat bolag så föreligger ett bestämmande inflytan- de.¹⁸

2.1.2 Redovisning av förvärv av dotterbolag

Om ett bestämmande inflytande uppstår ska förvärvet, enligt IFRS 3, redovisas i enlighet med förvärvsmetoden.¹⁹ Denna metod medför att det förvärvade företaget ska omvärde- ras till marknadsvärden, medan förvärvarens bokförda värden inte omvärderas. Transak- tionen innebär att goodwill kan uppkomma om det finns icke identifierbara övervärden i den förvärvade rörelsen. Förvärvaren i transaktionen förväntas konsolidera hundra pro- cent av dotterbolagets identifierbara nettotillgångar, till deras verkliga värden, samt ta upp överskjutande goodwill som en tillgång. Förvärvsmetoden innebär enligt IFRS 3 föl- jande steg: först måste den förvärvande parten identifieras, sedan ska anskaffningsvärdet för rörelseförvärvet beräknas, och slutligen ska det förvärvade värdet allokeras till re- spektive förvärvad tillgång, materiell eller immateriell.²⁰ I den nu gällande IFRS 3 defini- eras goodwill som skillnaden mellan anskaffningsvärdet vid ett förvärv och det verkliga värdet av förvärvade identifierbara nettotillgångar, d.v.s. det övervärde som inte kan allo- kerar till någon specifik tillgång ska betraktas som goodwill. Den nuvarande goodwillre- dovisningen, purchased goodwill method, innebär att bara den andel av goodwill som har förvärvats ska tas upp i koncernens redovisning.²¹

¹⁸ Även om högst hälften av rösterna innehas av moderbolaget kan ändå ett bestämmande inflytande uppstå genom avtal med övriga ägare; om det förvärvade bolaget genom stadgar eller avtal har rätt att besluta om finansiella och operativa strategier, eller om det förvärvande bolaget har rätt att tillsätta eller avsätta en ma- joritet alternativt besitter en rösträttsmajoritet i styrelsen eller liknade organ, givet att dessa har beslutande- rätt i företaget. (IAS 27, paragraph 4, 13.) Samarbete mellan företag (joint ventures) behandlas inte i IFRS 3, utan i IAS 31, och ingår således inte i vårt undersökningsområde.

¹⁹ Om samgåendet utgör en fusion, snarare än ett förvärv, finns teoretiskt sett andra redovisningsmetoder att tillgå. (Schuster, kap. 6-7) Dessa kommer vi dock inte beröra då det inte finns några fusioner i redovis- ningsmässig bemärkelse inom IFRS.

²⁰ IFRS 3, paragraph 14-16, 36, 51.

²¹ Ibid, paragraph 36, 51-52, *Basis for Conclusions*, BC135.

Till skillnad mot reglerna i IFRS 3 innebär full goodwill method att ett estimerat värde för hundra procent av dotterbolagets goodwill tas upp inom koncernen. Full goodwill mäts som skillnaden mellan det verkliga värdet av hela dotterbolaget, även om bara ett delförvärv har skett, och totala identifierbara nettotillgångar. Enligt ED IFRS 3 ska förvärvaren alltså ta upp hundra procent av både identifierbara tillgångar och skulder, samt hundra procent av uppkommen goodwill. Den sistnämnda ska därefter fördelas på majoritetsägare respektive minoritetsägare. Minoritetsintresset ska mätas som summan av minoritetens andel i de identifierbara nettotillgångarna och minoritetens andel av goodwill.²² Vi kommer nedan att ge en numerisk förklaring av skillnaden mellan full och purchased goodwill method.

2.1.3 Purchased eller full goodwill method – ett numeriskt exempel

Antag att ett moderbolag (MB) köper 60 % av dotterbolaget (DB) för 900 valutaenheter, och därmed får ett bestämmande inflytande över det förvärvade företaget. Det totala verkliga värdet av DB är 1500 och det verkliga värdet för DB:s totala identifierbara nettotillgångar är 1200. Enligt purchased goodwill method kommer goodwill som uppkommer till följd av denna transaktion att mätas som skillnaden mellan den köpeskilling som MB har erlagt för att förvärva DB (900) och MB:s andel av det verkliga värdet på DB:s identifierbara nettotillgångar (60 % av 1200). Uppkommen goodwill kommer således värderas till: $900 - (0,6 \cdot 1200) = 180$, såsom framgår i *Figur 1a*.

Figur 1a: Purchased goodwill method

Beräkning av goodwill enligt Purchased goodwill method	
Köpeskilling	900
Förvärvad andel av DB:s nettotillgångar (60%*1 200)	-720
Goodwill (60%)	180

²² ED IFRS 3, paragraph 28, 49, 58.

Enligt full goodwill method ska goodwill istället mätas som skillnaden mellan det verkliga värdet av DB:s totala nettotillgångar (1500) och det verkliga värdet av de totala identifierbara nettotillgångarna (1200): $1500 - 1200 = 300$. (Se *Figur 1b*) Skillnaden mellan full och purchased goodwill method utgörs av att minoritetens andel av goodwill: $300 - 180 = 120$, ska tas upp i koncernens balansräkning vid redovisning enligt full goodwill method.²³

Figur 1b : Full goodwill method

Beräkning av goodwill enligt Full goodwill method	
Verkligt värde av förvärvat företag	1500
DB:s totala nettotillgångar	-1200
Goodwill (100 %)	300
Varav MB:s andel	180
Varav DB:s andel	120

Som framgår av exemplet ovan blir goodwillposten större om full goodwill method används eftersom hundra procent av goodwill räknas som en tillgång hos koncernen. Vid purchased goodwill method däremot tas enbart moderbolagets andel av oidentifierbara övervärden upp i den konsoliderade balansräkningen. Värderingen i balansräkningen får effekter även på resultaträkningen då vi enligt full goodwill method har en betydligt större post som ska testas för värdeminskning. Vid eventuellt nedskrivningsbehov så kommer alltså redovisad vinst/förlust påverkas i större omfattning vid full goodwill method.

Eftersom goodwill som uppstår vid företagsförvärv bara finns på koncernnivå så får goodwillnedskrivningar inga skatteeffekter då koncernen inte är en juridisk person. Att göra stora nedskrivningar av goodwill påverkar således koncernens resultat negativt, utan att medföra några skattereduktioner.²⁴ Noteras kan att det bara är i de fall där förvärvet rör mindre än hundra procent av tillgångarna som någon skillnad uppstår mellan metoderna.

²³ Exemplet är baserat på hur metoden beskrivs i ED IFRS 3, paragraph 49-51, 58, A62-63, men fallbeskrivningen utgår ifrån SAC:s förklarande exempel i "Business Combinations – Phase II. Full Goodwill Measurements Issues and Relevance of the Full Goodwill". SAC utgör ett rådgivande organ till IASB. SAC:s huvudsakliga uppgift är agendafrågor och främjande av en utökad implementering av IFRS. ("Standards Advisory Council".)

²⁴ Schuster, s. 54.

2.1.4 Praktisk tillämpning av full goodwill method

Det problem som uppstår vid en praktisk tillämpning av full goodwill method är att vi måste känna till värdet för det totala goodwillbeloppet (estimerad köpeskillning för hela rörelsen minus totala nettotillgångar), trots att vi bara har ett observerbart värde för förvärvad andel (erlagd köpeskillning minus förvärvade nettotillgångar). Då goodwill mäts som en residual, måste således ett verkligt värde för hela det förvärvade dotterbolaget estimeras. Det enklaste sättet att göra detta är att utgå från att värdet för total goodwill är proportionerligt till värdet för den förvärvade andelen. Detta är dock inte nödvändigtvis fallet, då vi kan anta att företag är beredda att betala en premie för att få ett bestämmande inflytande över ett annat företag, en s.k. kontrollpremie, vilket innebär att minoritetens andel av företaget kan vara mindre värd än majoritetens andel.²⁵

I ED IFRS 3 diskuteras huruvida köpeskillningen för mindre än hundra procent av företaget kan sägas utgöra det bästa underlaget för att värdera hela det verkliga värdet på dotterbolaget. Generellt sett förväntas det verkliga värdet på hela företaget vara lika med den köpeskillning som företaget skulle kunna köpas för givet en transaktion mellan kunniga och till varandra orelaterade parter, där ingen av parterna handlar under tvång,²⁶ och om hela företaget förvärvas är huvudregeln att köpeskillningen utgör det verkliga värdet för företaget. Om mindre än hundra procent av företaget förvärvas antas köpeskillningen vara den bästa basen för att värdera den förvärvade andelen i företaget. Denna köpeskillning kan dock inte utan vidare undersökning antas vara den bästa basen för att mäta värdet av hela det förvärvade företaget.²⁷

För att ta reda på om köpeskillningen utgör en bra grund för att beräkna det verkliga värdet ska priset per aktie givet köpeskillningen (köpeskillning/antal förvärvade aktier) jämföras med det pris för vilket det förvärvade företags aktier har handlats veckan innan förvärvet, veckan efter, samt på förvärvsdagen. Detta för att se om förvärvspriset per aktie multiplicerat med antalet utestående aktier verkar vara konsistent med vad orelaterade och

²⁵ "Business Combinations – Phase II. Full Goodwill Measurement Issues and Relevance of the full Goodwill".

²⁶ ED IFRS 3, A8.

²⁷ Ibid, A9-A11.

frivilliga parter skulle kunna antas vara beredda att betala för hundra procent av de utestående aktierna på förvärvsdagen. Om det betalade priset inte verkar skilja sig markant från marknadsnoteringarna så kan köpeskillingen antas vara en rimlig bas för att värdera hela det verkliga värdet på företaget.²⁸ Om däremot priset per aktie baserat på köpeskillingen skiljer sig avsevärt från de priser för vilka aktierna har handlats för enligt ovan, så anses det finnas bevis för att det finns en kontrollpremie inkluderad i priset och köpeskillingen blir således inte den bästa basen för att fastställa värdet på hela företaget. ED IFRS 3 ger här vägledning i vilka metoder som kan vara lämpliga att använda för att estimerar det verkliga värdet. En uppskattning kan erhållas genom att utgå ifrån en kombination av köpeskillning (för att värdera förvärvad andel) och marknadsvärde på utestående aktier (för att värdera minoritetens andel).²⁹ Denna uppskattning av värdet får dock inte godtas innan dess rimlighet har testats genom andra värderingstekniker, såsom "the market approach" eller "the income approach". Den förstnämnda metoden innebär en jämförelse av den berörda transaktionen med likvärdiga transaktioner, och den sistnämnda innebär en värdering av företaget utifrån någon form av nuvärdesmodell.³⁰

I ED IFRS 3 föreslås således följande metoder för värdering av dotterbolag: proportionell värdering uteslutande baserad på köpeskillning, värdering genom en kombination av köpeskillning och marknadsvärde på utestående aktier, "the market approach" eller slutligen "the income approach".

2.2 Redovisningens kvalitativa egenskaper

I IASB *Framework* presenteras de egenskaper som gör att informationen i de finansiella rapporterna blir användbar för redovisningens nyttjare. De fyra övergripande principerna för kvalitativ redovisning bedöms vara "understandability", "relevance", "reliability" och "comparability". Tillämpandet av principerna måste sättas i relation till angivna "constraints on relevant and reliable information" samt till att den sammantagna effekten av principerna ska resultera i en "true and fair view/fair presentation".³¹ För att struk-

²⁸ ED IFRS 3, A12-A13, Example 1.

²⁹ Ibid, A15-17, Example 3. Om 60 % förvärfvas för köpeskillingen P blir således värdet för hela företaget $[P + (40 \% * \text{antal utestående aktier} * \text{pris per aktie})]$.

³⁰ ED IFRS 3, A17-22.

³¹ IASB *Framework*, "Qualitative characteristics of financial statements", paragraph 24-46.

turera vår analys av innebörden av en övergång till full goodwill method kommer vi att utgå ifrån dessa principer för kvalitativ redovisning. Det är inte vår avsikt att dra en normativ slutsats om huruvida en övergång är önskvärd eller inte, utan principerna utgör för oss uteslutande en grund för att diskutera för- och nackdelarna med full goodwill method, samt för att skapa en förståelse för hur redovisningen skulle påverkas av den föreslagna övergången. Nedan presenteras de kvalitativa egenskaper som IFRS förväntas bygga på.

2.2.1 *Understandability*

Principen ”understandability” innebär att den redovisade informationen bör vara lättförståelig för dess användare. Användarna förutsätts dock ha kunskaper inom ekonomi och redovisning, och vara beredda att sätta sig in i nya frågor. Viktig information får aldrig uteslutas bara därför att den kan vara svårbegriplig för vissa användare.³²

2.2.2 *Relevance*

För att redovisad information ska vara användbar, måste den också vara relevant för de beslut som användaren ska fatta på basis av de finansiella rapporterna. Information besitter egenskapen ”relevance” om den underlättar ekonomiskt beslutsfattande genom att göra det möjligt att utvärdera dåtida, nutida och framtida händelser, eller att bekräfta eller korrigera tidigare utvärderingar. Informationens relevans påverkas både av dess natur och dess ”materiality”, d.v.s. dess väsentlighet. Ibland kan information vara relevant bara som en följd av sin natur, oavsett effekterna, men i andra fall krävs både relevant natur och väsentliga effekter för att informationen ska bedömas inneha relevans. Materialitet föreligger om utelämnande av berörd uppgift kan påverka det ekonomiska beslutsfattandet hos användaren av rapporten. Väsentlighet ska bedömas utifrån hur stor påverkan utelämnandet innebär, och hur stora fel som bedöms uppstå till följd av detta. Materialitet utgör således en tröskel för att information ska bli relevant, snarare än att utgöra en kvalitativ egenskap i sig.³³

³² IASB *Framework*, paragraph 25.

³³ Ibid, paragraph 26-30.

2.2.3 Reliability

Den tredje huvudprincipen utgörs av ”reliability”, d.v.s. att informationen måste vara tillförlitlig för att kunna vara användbar. Information är tillförlitlig om den är fri från väsentliga fel eller vinklingar, och på ett korrekt sätt återger det som den avser att återge, eller rimligtvis skulle kunna antas vara avsedd att återge. Om informationen är relevant, men saknar tillförlitlighet, riskerar den att bli missvisande. Underprinciper till ”reliability”, utgörs av “faithful representation”, “substance over form”, “neutrality”, “prudence” och “completeness”. Försiktighetsprincipen (prudence) hanterar den inneboende osäkerheten i vissa transaktioner genom att säkerställa att tillgångar och intäkter inte överskattas, samtidigt som skulder och kostnader inte underskattas. Däremot får försiktighetsprincipen inte tillämpas så att motsatsen inträffar, d.v.s. att tillgångar/intäkter istället underskattas och skulder/kostnader överskattas.³⁴

2.2.4 Comparability

Den sista huvudprincipen utgörs av ”comparability”, vilket utgör ett krav på jämförbarhet mellan olika företag, såväl som ett krav på jämförbarhet över tiden för ett och samma företag. För att detta ska uppnås måste både information om tillämpade principer anges, samt information om förändring av tillämpade principer.³⁵

2.2.5 Begränsningar för tillämpning av principerna

I IASB *Framework* presenteras vidare vissa ”constraints on relevant and reliable information”. Begränsningarna innebär olika typer av avvägningsproblematik vid framställandet av redovisning. Underpunkter här utgörs av ”timeliness”, d.v.s. att informationen ska kunna framställas inom en rimlig tid för att inte förlora sin relevans, ”balance between benefit and cost”, d.v.s. att nyttan av den framtagna informationen måste överväga kostnaden för att ta fram densamma, och slutligen ”balance between qualitative characteristics”, d.v.s. att när de olika principerna pekar i olika riktningar måste en professionell avvägning ske.³⁶

³⁴ IASB *Framework*, paragraph 31-38.

³⁵ Ibid, paragraph 39-42.

³⁶ Ibid, paragraph 43-45.

3 Metod

Vi kommer i vår uppsats att utgå ifrån en deduktiv metod, det vill säga vi kommer att utgå ifrån den teori om redovisning som rör vårt område, och applicera denna på de undersökta företagen som utgör vårt empiriska material. Det vi i praktiken kommer att göra är en justering av de undersökta företagens balans- och resultaträkningar i enlighet med full goodwill method för att se hur stora skillnader som skulle ha uppkommit om en hypotetisk förändring av redovisningsreglerna för goodwill skulle ske retroaktivt för vår undersökta period. Vi kommer alltså huvudsakligen att använda oss av en kvantitativ ansats i vår studie. För att kunna ge en djupare förståelse för innebörden av de kvantitativa effekterna kommer vi vidare att redovisa de för- och nackdelar med övergången till full goodwill method som framkommer i de standardsättande organisationernas publicerade dokument. Vi kommer även att komplettera denna bild med intervjuer som vi har genomfört med olika intressenter.

Primärt har vi sökt nödvändig information för vår undersökning från offentligt publicerade finansiella rapporter, d.v.s. kvartalsrapporter, bokslutskommunikéer samt årsredovisningar. Vid behov av tilläggsuppgifter har vi kontaktat företagen. Vi har valt att redovisa resultaten för respektive företag anonymt, för att lättare kunna få tillgång till opublicerade uppgifter. En lista med företagsnamn kommer att presenteras, dock utan att resultaten kopplas till respektive företag.

3.1 Empirisk metod

3.1.1 Urval

Vi har valt att undersöka de företag som fanns noterade på Stockholmsbörsen den 1 mars 2006.³⁷ Då IFRS än så länge bara har implementerats för koncernredovisning hos börsnoterade bolag så finns det i nuläget mindre anledning att titta på onoterade bolag, eftersom de för närvarande inte skulle beröras av en förändring av IFRS 3.

³⁷ "Classification".

Vi har valt att titta på förvärv som har ägt rum under perioden mellan år 2004 och år 2005 då implementeringen av IFRS inom EU skedde den 1 januari 2005, med krav på omräkning av jämförelsetalen för 2004. Omräkning av 2004 års kvartalsrapporter i enlighet med IFRS sker i motsvarande kvartalsrapport för år 2005. Vi har i vår undersökning utgått ifrån de omräknade siffrorna.

För att ett företag ska vara av intresse för vår undersökning krävs det att företaget har genomfört förvärv där ett bestämmande inflytande har uppstått, men där ett minoritetsintresse kvarstår, samt att förvärvet har resulterat i att positiv goodwill har uppkommit. Dessa kriterier måste vara uppfyllda för att skillnader mellan purchased och full goodwill method ska uppkomma. De företag som redan har ett bestämmande inflytande sedan tidigare delförvärv väljer vi att bortse ifrån, då dessa förvärv inte har resulterat i att ett bestämmande inflytande har uppstått under den undersökta perioden. Med relevanta företag, eller berörda företag, menar vi hädanefter de företag som uppfyller våra urvalskriterier.

3.1.2 Val av variabler

För att kunna mäta effekterna av den ändrade redovisningsmetoden har vi valt att titta på företagens nyckeltal, då detta skapar en betydligt bättre jämförelse mellan företagen än vad förändring av resultat- eller balansposter skulle göra.³⁸ För att bedöma företagens finansiella ställning har vi begränsat oss till ett nyckeltal, soliditet (E/T), då detta fångar in förändringar i både eget kapital och totala tillgångar. För att bedöma effekten på företags lönsamhet har vi valt räntabilitet på eget kapital före skatt (R_{EKfs}) respektive räntabilitet på totala tillgångar (R_T), då kapitalbasen för båda dessa nyckeltal kommer att förändras.³⁹ Vi har även valt att redovisa rörelsemarginalen för undersökta företag, då denna tydligt visar på om redovisad vinst/förlust har förändrats, d.v.s. om några nedskrivningar har skett, eller om förändringen i räntabilitet enkom härrör sig ifrån en förändrad kapitalbas. För definitioner av nyckeltalen, se Appendix I.

³⁸ För en vidare belysning av jämförbarhet mellan företag, se exempelvis White.

³⁹ En komplikation för användandet av R_T utgörs av att vi i de flesta fallen har utgått från kvartalsrapporter (se förklaring till varför under "Konsolideringsdatum"), vilket ofta medför att bara finansnetto finns angivet. Detta leder till att vi har gjort en annan definition av R_T än den gängse, och har baserat detta mått på rörelseresultat istället för resultat före räntekostnader och skatt, vilket utgör täljaren i Johanssons definition.

3.1.3 Justering av balans- och resultaträkning, samt förenklande antaganden

I vår undersökning kommer vi att utgå ifrån att grundexemplet i ED IFRS 3 gäller,⁴⁰ d.v.s. att köpeskillingen kan användas för att estimerar hela marknadsvärdet. Således kommer vi att anta att goodwillbeloppet för hela det förvärvade företaget är proportionerligt till det förvärvade goodwillbeloppet, även om så inte behöver vara fallet. Om det existerar en premie för kontroll är denna hänförlig till moderbolaget, snarare än till minoritetsintresset, och är således inkluderad i den goodwill som redan finns upptagen i koncernens balansräkning i form av purchased goodwill. Vår förenkling innebär att en viss kontrollpremie kan finnas felaktigt inkluderad i minoritetens andel av goodwill, och att goodwillbeloppen därmed blir något överskattade. Denna förenkling har dock varit nödvändig för att kunna operationalisera vår frågeställning, och ändå kunna ta med ett så stort urval som vi nu har gjort.⁴¹

Eftersom vi har avgränsat oss till perioden 2004 till 2005 är företagens finansiella rapporter upprättade i enlighet med IFRS, d.v.s. förvärvsmetoden och purchased goodwill method används. Nyckeltalen för purchased goodwill method har således baserats på företagets egna redovisade siffror. För att justera dessa till full goodwill method behöver vi, givet antagandet om proportionalitet, veta hur stor andel av dotterbolaget som har förvärvats, hur stor goodwillposten var för berörda förvärv samt om denna har blivit föremål för nedskrivning. Om exempelvis 51 procent av dotterbolaget har förvärvats ska den goodwill som bör hänföras till de resterande 49 procenten adderas till balansräkningens tillgångssida. Minoritetsintresset, som utgör en del av koncernens egna kapital, justeras upp i motsvarande mån. Skillnaden mellan det totala goodwillbeloppet och redan redovisad goodwill (full goodwill minus purchased goodwill), d.v.s. minoritetens andel av total goodwill, adderas således till balansräkningen. Om purchased goodwill har skrivits ned,

⁴⁰ ED IFRS 3, A12-A13, Example 1.

⁴¹ För att se hur stor skillnad det rör sig om justerade vi företag Q:s balans- och resultaträkning genom att värdera det verkliga värdet av det förvärvade bolaget genom en kombination av köpeskillingen och utestående aktier istället för att anta proportionalitet. Goodwill hänförligt till minoritetsintresset beräknades som skillnaden mellan detta verkliga värde och dotterbolagets totala identifierbara nettotillgångar. Vi fann att skillnaderna mellan mätmetoderna var relativt små i detta fall. Skillnaden i förändringen av R_{EKfs} var 0,03 procentenheter jämfört med det resultat vi fick genom att anta proportionalitet. Förändringen av soliditet överskattades med 0,04 procentenheter. Motsvarande siffra för RT var 0,01 procentenhet. Rörelsemarginalen var oförändrad.

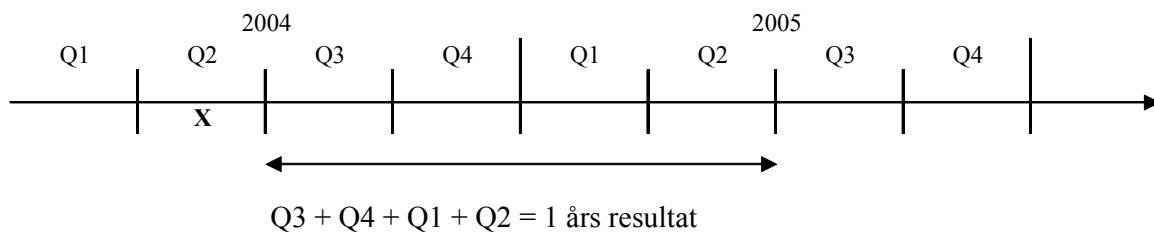
har vi antagit att minoritetens andel av det totala goodwillbeloppet har skrivits ned med samma andel.

Ett specialfall inom förvärvsredovisningen utgörs av s.k. stegvisa förvärv. Detta innebär att ett bestämmande inflytande uppnås genom en rad olika förvärv, snarare än vid en enskilda transaktion. För stegvisa förvärv gäller att tidigare innehav ska omvärderas om ett ytterligare förvärv medför att ett bestämmande inflytande uppstår. Bokförda värden sedan tidigare förvärv ska därmed elimineras ur koncernredovisningen, och hela dotterbolaget ska istället tas upp till dess verkliga värde enligt dagens värdering. Detta innefattar naturligtvis även total goodwill.⁴² Vi kommer dock att bortse från denna komplikation, och betrakta stegvisa förvärv utifrån ett antagande om att omvärdering av tidigare innehav inte krävs. Denna förenkling innebär att förändringen i berörda fall kan komma att snedvridas något.

3.1.4 Konsolideringsdatum

Dotterbolag ska enligt IFRS 3 konsolideras i koncernens finansiella rapporter från och med förvärvsdagen, vilket inte behöver överensstämja med det datum då räkenskapsåret bryts. Helårsresultatet för det år då förvärvet inträffade är således sällan relevant för vår undersökningsfråga. Vi har istället valt att titta på ett års resultat från och med det första kvartal då dotterbolaget är konsoliderat i koncernens resultat- och balansräkningar.

Figur 2: Framräkning av ett års resultat

Det helårsresultat som våra framräknade nyckeltal är baserade på utgörs således av summan av resultaten för de fyra nästpåföljande kvartalen, såsom illustreras i *Figur 2*. I ex-

⁴² ED IFRS 3, A14, Example 2.

emplet har vi antagit att förvärvet skedde under det andra kvartalet 2004, och ingående balans blir således den 30 juni 2004.⁴³

⁴³ Eftersom vi även har tittat på dotterbolagsförvärv gjorda under år 2005 så har det medfört vissa komplikationer då något redovisat resultat för ett år efter konsolideringen inte finns tillgängligt. I dessa fall vi estimerat ett helårsresultat med utgångspunkt i tillgängliga kvartalsresultat. Om konsolideringen ägt rum under det sista kvartalet 2005, har vi utgått ifrån balansräkningen för den 31 december 2005, och estimerat resultatet baserat på det sista tillgängliga kvartalsresultatet, trots att detta resultat ligger innan balansdatumet. Vi anser detta vara ett rimligt estimat då dotterbolagets resultat finns medräknat i detta kvartal, givet att konsolideringen skedde i början av det berörda kvartalet.

4 Empiri

4.1 Presentation av undersökningsresultat

Nedan presenteras resultatet av vår kvantitativa undersökning av företag noterade på Stockholmsbörsen. Inledningsvis kommer vi att presentera ett konkret exempel på hur vi har gått till väga och vilka resultat vi har kommit fram till gällande ett specifikt företag, och därefter följer en redovisning av resultaten för alla undersökta företag som uppfyllde våra urvalskriterier.

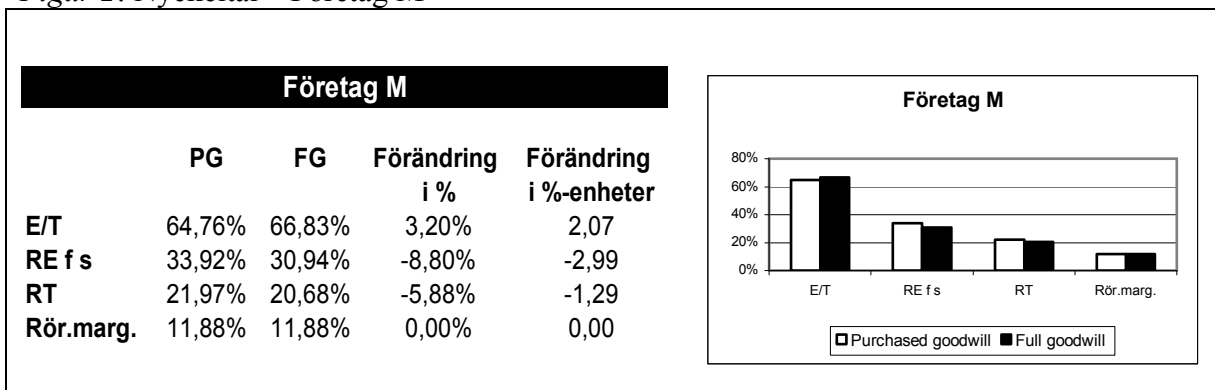
Företag M förvärvade under 2005 ett dotterbolag. Bara 27 % förvärvades men ett bestämmande inflytande bedömdes finnas i enhetlighet med IAS 27 och företaget konsolideras från och med den 1 oktober 2005. Detta innebär alltså att företaget inte finns konsumerat i koncernens balansräkning per den 30 september, men att resultatet under perioden oktober till december 2005 är påverkat av dotterbolaget. De relevanta rapporterna är således balansräkningen per den 31 december 2005, och resultaträkningar för ett år framöver efter denna tidpunkt. I detta fall tillkommer problemet att ingen resultaträkning finns tillgänglig efter balansdatumet. Vi har därför estimerat ett års resultat utifrån det fjärde kvartalet 2005.

Då den goodwill som uppkom i samband med förvärvet var 10 100 TSEK (purchased goodwill) och 27 % av bolaget förvärvades så skulle goodwill för hela företaget bli $(10\,100/0,27) = 37\,407$ TSEK, givet vårt antagande om proportionalitet. Ökningen av goodwillbeloppet på tillgångssidan skulle således bli full goodwill minus purchased goodwill $(37\,407 - 10\,100) = 27\,307$ TSEK, d.v.s. minoritetens andel av full goodwill $(1 - 0,27) * 37\,407 = 27\,307$ TSEK. Motsvarande siffra läggs till på balansräkningens finansieringssida som en ökning av minoritetsintresset. Justeringarna ökar koncernens totala tillgångar och eget kapital, då minoritetsintresset ska redovisas som en särskild post inom eget kapital enligt IFRS.

Full goodwill method innebär för företag M att deras finansiella ställning skulle förbättras, då soliditeten ökar med 2,07 procentenheter. Den redovisade lönsamheten däremot för-

sämras, då räntabilitet på eget kapital före skatt minskar med -2,99 procentenheter. Räntabilitet på totalt kapital försämras med -1,29 procentenheter. Rörelsemarginalen är däremot oförändrad, vilket är en följd av att inga nedskrivningar har gjorts. Nyckeltal och förändringen av dessa visas i *Figur 2*. I företag M:s fall påverkas nyckeltalen osedvanligt mycket till följd av att bara 27 % har förvärvats. Om företaget hade förvärvat närmare 100 % av dotterbolaget hade skillnaderna givetvis blivit mindre.

Figur 2: Nyckeltal – Företag M

4.1.1 Sammanställning av undersökningsresultat

I sammanställningen nedan kommer vi att redovisa nyckeltal och förändringen av dessa givet de olika metoderna. De företag som uppfyllde våra urvalskriterier visade sig vara Intellecta, SAAB, Getinge, ProActIT, Sectra, Nocom, Cherry, Föreningssparbanken, SCA, TietoEnator, AcadeMedia, Telia, Sweco, AcandoFrontec, Ångpanneföreningen, Ratos, Bergman&Beving, OMX, AssaAbloy, SEB, AddNode, Sigma, NewWave och MTG. Företagen har dock anonymiserats i sammanställningen av resultaten. I *Tabell 1* redovisas hur många företag per sektor som har genomfört relevanta förvärv. Totalt fem av dessa företag har genomfört s.k. stegvisa förvärv, vilket innebär att dessa företags förändringar kan vara något snedvridna, då tidigare innehav inte har omvärderats. De företag som berörs av denna förenkling är B, G, K, L samt W.

Av de företag som uppfyller kriterierna har två stycken utelämnats från vår undersökning. I det ena fallet saknade vi tillräcklig information då företaget var ovilligt att lämna ut de efterfrågade uppgifterna. I det andra fallet uppfylldes urvalskriterier, men under en så

kort period (sjutton dagar) att vi bedömde det som alltför tekniskt komplicerat att ta med detta företag. Dessa två företag är dock inkluderade i det antal företag som har gjort delförvärv i enlighet med *Tabell 1*, samt i uppräkningsen av berörda företag ovan.

Tabell 1: Sektorindelning och antal undersökta företag

Sector*	Totalt antal företag inom sektor	Antal företag med delförvärv som resulterat i goodwill	Förvärvsintensiteten i procent
Energy	3	0	0,00%
Materials	12	1	8,33%
Industrials	60	7	11,67%
Consumer Discretionary	32	3	9,38%
Consumer Staples	7	0	0,00%
Health care	31	2	6,45%
Financials	46	4	8,70%
Information Technologies	66	6	9,09%
Telecom Services	5	1	20,00%
Totalt:	262	24	9,16%

* Källa: ”Classification”, Branschindelning för Stockholmsbörsen per den 1 mars 2006.

Som framgår av tabellen ovan har 24 av 262, motsvarande 9,16 %, av det totala antalet undersökta företag gjort förvärv som skulle ha berörts av ändrade principer för goodwill-redovisning. Fördelning av företagen baserat på uppmätt förändring av nyckeltal, uttryckt i procentenheter, presenteras i *Tabell 2*.

Tabell 2: Fördelning av företagen baserat på uppmätt förändring av nyckeltal

Δ i %-enheter	0,00 - 0,009	0,01 - 0,09	0,1 - 0,19	0,2 - 0,99	1,0 - 1,99	2,0 - 2,99	3,0 - 3,99	>4,0
Nyckeltal								
E/T	A, R, T (3)	C, F, K, L, U W (6)	B, D, P (3)	E, G, H, J, N O, Q, S (8)		M (1)	I (1)	
RE f s	A, R, T (3)	C, K, L, U (4)	B, G, O, P, W (5)	D, E, F, H, J N, Q, S (8)		M (1)		I (1)
RT	A, R, T, U, W (5)	B, C, D, G, J K, L, O, P, Q (10)	E, H, N, S (4)	F (1)	M (1)	I (1)		
Rör.marg.	A, B, C, D, E G, H, I, J, K L, M, N, O, P Q, R, S, T, U W (21)		F (1)					

En sammanställning av de lägsta, högsta och genomsnittliga uppmätta förändringarna av nyckeltal för företag A-W samt för det totala antalet undersökta företag redovisas i *Tabell 3*. Nyckeltalens förändring uttryckt i procent presenteras i *Tabell 3a* och uttryckt i procentenheter i *Tabell 3b*.

Tabell 3a: Procentuell förändring av nyckeltal för företag A till W, och för det totala antalet undersökta företag

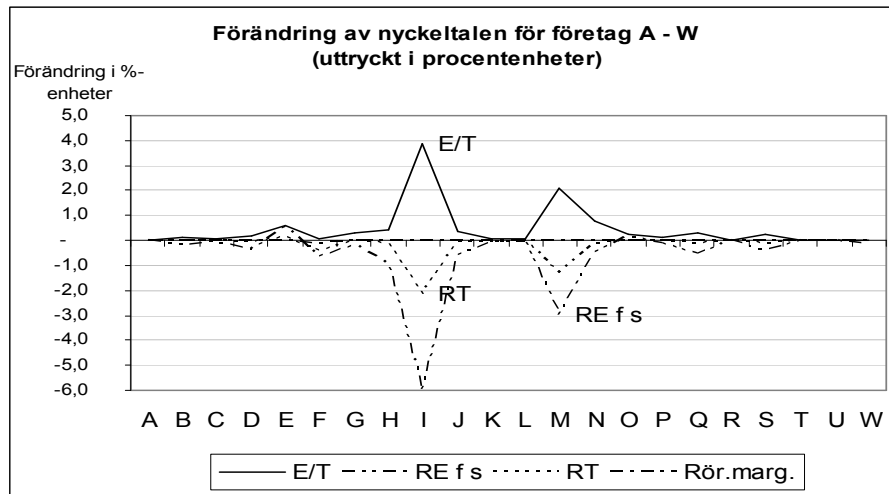
Nyckeltal	Företag A - W			Alla undersökta företag
	Förändring i %			Förändring i %
	Min	Max	Genomsnitt	Genomsnitt
E/T	0,00%	6,92%	0,92%	0,08%
RE f s	0,00%	-14,73%	-1,62%	-0,14%
RT	0,00%	-8,83%	-0,94%	-0,08%
Rör.marg.	0,00%	-1,92%	-0,09%	-0,01%

Tabell 3b: Förändring av nyckeltal, uttryckt i procentenheter, för företag A till W, och för det totala antalet undersökta företag

Nyckeltal	Företag A - W			Alla undersökta företag
	Förändring %-enheter			Förändring %-enheter
	Min	Max	Genomsnitt	Genomsnitt
E/T	0,00	3,88	0,45	0,04
RE f s	0,00	-6,01	-0,59	-0,05
RT	0,00	-2,12	-0,20	-0,02
Rör.marg.	0,00	-0,11	-0,01	0,00

En grafisk illustration av förändringen ges i Figur 3. I vidare beskrivning och analys av nyckeltalens förändring kommer vi huvudsakligen att koncentrera oss på förändringen i procentenheter, detta för att öka översiktligheten. Effekterna på nyckeltal för varje enskilt företag, A-W, redovisas i Appendix II-III.

Figur 3: Grafisk illustration över förändring av nyckeltal, företag A-W

4.1.2 Redovisade effekter

Efter vår justering av berörda företags rapporter har vi funnit att nyckeltalen har förändrats såtillvida att företagens finansiella ställning förbättras något då soliditeten ökar, medan lönsamhetsmåttens försämras något. Ett undantag angående räntabiliteten utgörs av företag som har redovisat ett negativt resultat. För dessa företag förbättras istället räntabilitetsmåttens något då det negativa resultatet slås ut på en större kapitalbas.

Som framgår av *Tabell 3b* har soliditeten i genomsnitt ökat med 0,45 procentenheter för relevanta företag, och med 0,04 procentenheter för alla undersökta företag. I nio av de berörda fallen var förändringen mindre än 0,1 procentenheter, och alla företag utom två har förändrats mindre än 1,0 procentenheter (se *Tabell 2*). De största förändringarna var 2,07 respektive 3,88 procentenheters förbättring av soliditeten.

R_{EKfs} förändrades i genomsnitt med -0,59 procentenheter för relevanta företag och med -0,05 procentenheter för det totala antalet undersökta företag. För tre av de relevanta fallen var förändringen i princip lika med noll, i fyra av fallen ligger försämringen i R_{EKfs} mellan 0,01 och 0,09 procentenheter, och i fem av fallen var förändringen mellan 0,1 och 0,19 procentenheter. Åtta företag förändras mellan 0,2 och 0,99 procentenheter, och bara två företag förändrades mer än en procentenhet. De största redovisade förändringarna av R_{EKfs} var -2,99 respektive -6,01 procentenheter.

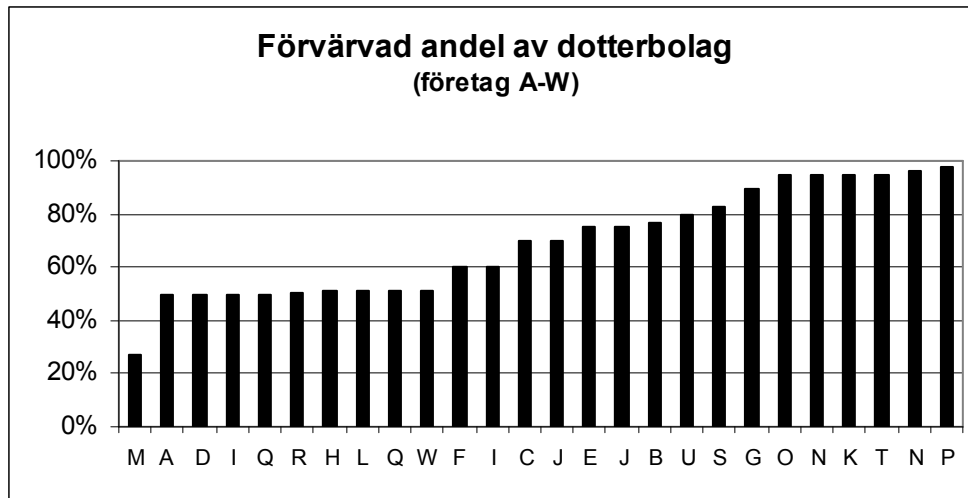
R_T förändrades i genomsnitt med -0,20 procentenheter för berörda företag, och med -0,02 procentenheter för det totala antalet undersökta företag. För 15 av de 22 omräknade företagen var förändringen under 0,1 procentenheter, och i två av fallen var förändringen över en procentenhet. De största redovisade förändringarna var -1,29 respektive -2,12 procentenheter.

I alla fall utom ett (företag F) är rörelsemarginalen oförändrad då inga nedskrivningar har skett på goodwill uppkommen vid genomförda förvärv. Även vinst eller förlust efter finansnetto (EBT) är givetvis oförändrad om inga nedskrivningar har skett. Således kan vi konstatera att alla förändringar i räntabilitet beror uteslutande på ökade kapitalbaser, utom just för företag F. Det är dock viktigt att vara medveten om att förändringen i redovisad vinst/förlust kan förväntas öka när genomförda förvärv ligger längre tillbaka i tiden och nedskrivningar av goodwill ökar. Tilläggas kan dock att samtidigt som nedskrivningen påverkar resultatet negativt, så minskar tillgångsmassan i balansräkningen, d.v.s. både täljaren och nämnaren minskar i räntabilitetsmåttet. Försämringen i räntabilitet till följd av ökade kapitalbaser minskas således i takt med nedskrivningarna.

4.1.3 Förvärvsandelar

Graden av påverkan på nyckeltalen kan delvis hänföras till hur stor andel av dotterbolaget som har förvärvats. För att få en bild av hur mycket denna variabel kan ha påverkat nyckeltalen har vi beräknat den genomsnittliga förvärvsandelen, vilken var 69,0 %. Den minsta förvärvsandelen var 27,0 % medan den högsta var 97,6 %. Fördelningen av förvärvsandelar redovisas i *Figur 4*. Som framgår av denna koncentreras förvärven kring 50 %, respektive närmare 100 %. Företag M utgör här ett extremfall. Att det i nedanstående figur redovisas fler förvärv än det finns förvärvande företag beror på att fyra av företagen har utfört mer än ett förvärv som berördes av en ändrad goodwillredovisning.

Figur 4: Fördelning av företagen baserat på förvärvsandel i dotterbolag

4.2 Innebörden av full goodwill method

För att kunna utvärdera innebörden av en övergång till full goodwill metod, har vi nedan försökt skapa en översikt över de argument som framförs för och emot metoden.

4.2.1 Argument för ett införande av full goodwill method

Det viktigaste argumentet för att införa full goodwill method rör dagens särbehandling av goodwill jämfört med andra förvärvade tillgångar. I *Basis for Conclusions* påpekar IASB att om ett företag förvärvar hundra procent av ett annat företag så konsolideras hela företaget inklusive goodwill i koncernens finansiella rapporter. Om däremot mindre än hela företaget förvärvas så tar förvärvaren upp hundra procent av det förvärvade företags identifierbara tillgångar och skulder till deras verkliga värden, men bara förvärvad andel av goodwill. IASB hävdar att denna behandling är inkonsekvent. Att få bestämmande inflytande över ett annat företag innebär, enligt IASB, att förvärvaren blir ansvarig för det förvärvade företags alla tillgångar och skulder och inte bara över den förvärvade andelen. Således bör grunden för mätning vara det verkliga värdet för hela det förvärvade företaget, snarare än den kostnad som uppstår vid förvärvet, d.v.s. den erlagda köpeskillingen.⁴⁴ IASB hävdar vidare att full goodwill method är mer i linje med IASB *Framework*, och dess krav på att informationen ska vara användbar som underlag för att fatta

⁴⁴ *Basis for Conclusions*, BC15 – BC17.

ekonomiska beslut, samt med de förespråkade koncepten ”control and completeness”, än vad purchased goodwill method är.⁴⁵ Enligt IASB är mätningen av goodwill i sig inte komplicerad, om residualdefinitionen accepteras, utan det är snarare värderingen av det verkliga värdet av dotterbolaget och av dotterbolagets identifierbara tillgångar som är komplicerad. Den sistnämnda problematiken är oberoende av huruvida full eller purchased goodwill method används.⁴⁶

Även FASB påpekar att det är rimligt att koncernredovisningen inkluderar alla tillgångar och skulder, inklusive goodwill, som det finns ett bestämmande inflytande över, samt att det är viktigt för intressenter att kunna mäta avkastningen på just goodwill. Om alla ovan nämnda tillgångar utgör relevant information, ökar redovisningens ”relevance” när total goodwill redovisas. FASB hävdar vidare att full goodwill method är mer konceptuellt tilltalande än gällande praxis.⁴⁷

4.2.2 *Argument mot ett införande av full goodwill method*

Ett huvudargument mot full goodwill method är svårigheten att bedöma det verkliga värdet på hela det förvärvade bolaget, när bara en del av dotterbolaget har förvärvats.⁴⁸ I ED IFRS 3 finns utförliga diskussioner rörande denna fråga och möjligheten till att estimerar ett tillförlitligt värde. I utkastet finns riktlinjer för hur företag bör gå till väga vid värderingen,⁴⁹ men dessa anses av revisionsbyråerna som otillräckliga och mer utförlig information efterfrågas. Utan tydliga regler finns det en stor risk att tillvägagångssätten kommer att skilja sig åt i praktiken.⁵⁰

Fem av IASB:s totalt fjorton styrelsemedlemmar framför en avvikande åsikt om införandet av full goodwill method. Deras synpunkt är att goodwill är en tillgång som skiljer sig markant från andra tillgångar, då dess värde är en del av företaget som en helhet, och inte utgör en avskiljbar tillgång som skulle kunna säljas för sig. Att mäta värdet på denna till-

⁴⁵ *Basis for Conclusions*, BC17, BC135-138.

⁴⁶ *Ibid*, BC 140.

⁴⁷ “Business Combinations – Purchase Method Procedures: Issues Related to Noncontrolling Interests”.

⁴⁸ *Ibid*, Schuster (intervju), Ericsson, Janzon samt *Basis for Conclusions*, BC140.

⁴⁹ ED IFRS 3, Appendix A och E.

⁵⁰ Ericsson, Janzon.

gång är mycket svårt om goodwill mäts som en residual och således fångar upp fel i mätningar av andra tillgångar, samt tillgångar som inte har tagits upp då de inte har uppfyllt kriterierna för detta. Värderingen kompliceras ytterligare av det faktum att värdet på hela företaget dessutom är väldigt subjektivt och baseras på förvärvarens bedömning av vilka vinster som kan genereras, vilket beror på vilka synergier som kan uppnås vid samordning av de berörda företagens resurser. Detta innebär att det verkliga värdet på dotterbolaget är beroende av vem förvärvaren är, snarare än att utgöra ett värde som går att observera på en öppen marknad.⁵¹ Vidare är det, enligt de kritiska rösterna inom IASB, svårt att allokera total goodwill mellan minoritets- och majoritetsägare i dotterbolaget, då vissa fördelar kan anses tillfalla hela koncernen, medan andra bara tillfaller moderbolaget. Att uppskatta hur mycket av total goodwill som ska allokeras till minoritetsintresset blir således väldigt problematiskt. Purchased goodwill method undviker detta allokeringsproblem, och dess värdering bygger på en köpeskillning som faktiskt har betalats, vilket i sig gör goodwillvärdet mer trovärdigt. Svårigheten att uppskatta den goodwill som bör allokeras till minoritetsintresset gör att redovisningen av transaktionen riskerar att bli ”unreliable” eller till och med direkt missvisande. Metoden tillför således ingen extra information för nyttjare av redovisningen, enligt de IASB-medlemmar som hade en avvikande åsikt.⁵² Även FASB har uttryckt farhågor både vad det gäller tillförlitligheten i värderingen, såväl som rörande användarnas förmåga att ta till sig en metod som väsentligt avviker från gällande praxis.⁵³

EFRAG riktar i sitt ”comment letter” till ED IFRS 3 stark kritik mot införandet av full goodwill method. De avslår IASB:s påstående om inkonsekvensen i den nuvarande metoden, och hävdar att det inte finns någon grund för att gå över till ett hypotetiskt verkligt värde på hela dotterbolaget vid deltransaktioner. EFRAG ogillar också påståendet om att goodwill skulle vara en tillgång som alla andra, och hävdar istället att goodwill är tillräckligt olik andra tillgångar för att en annorlunda redovisningsmässig behandling ska

⁵¹ *Basis for Conclusions*, AV2-AV7. Utifrån detta resonemang kan även purchased goodwill method kritiseras, då värderingen av goodwill enligt denna metod bygger på den erlagda köpeskillningen (Schuster, intervju).

⁵² *Basis for Conclusions*, AV2-AV7.

⁵³ “Business Combinations – Purchase Method Procedures: Issues Related to Noncontrolling Interests”.

vara befogad.⁵⁴ EFRAG kritiserar IASB och FASB för att använda harmoniseringen (convergence) för att rättfärdiga införandet av radikalt nya och obeprövade metoder i redovisningen. Om konvergens är det primära målet, så menar EFRAG att många av de förändringar som föreslås är onödigt långtgående.⁵⁵

4.2.3 Några röster om full goodwill method

För att få en vidare bild av full goodwill method och huruvida denna ger en mer rättvisande bild och ett bättre beslutsunderlag än nuvarande praxis så har vi intervjuat några intressenter, såsom revisorer, finansanalytiker, standardsättare samt företagsrepresentanter. Den bild som tonar fram är att de flesta ställer sig tveksamma till metoden.

Dock är användare såväl som framställare av redovisningen på företag och revisionsbyråer ofta inte insatta i frågan ännu. Det stora flertalet revisorer, såväl som finansanalytiker, väntar med att lära sig nya metoder tills de införs som gällande standard.⁵⁶ Då vi har kontaktat företag för att få tilläggsupplysningar har vi noterat att i stort sett ingen av företagsrepresentanterna är insatta i metoden eller dess konsekvenser. Några tillägger att de har hört talas om full goodwill method och ED IFRS 3, men att de inte har tid att sätta sig in i förändringar förrän de är en realitet.

Revisorerna Claes Janzon och Johan Ericsson ställer sig positiva till metoden i sig, och tycker att goodwill i stort sett går att betrakta som en tillgång i likhet med andra tillgångar. De reserverar sig dock mot att använda metoden vid successiva förvärv då de är tveksamma till att omvärdera innehavd goodwill och låta uppskattade värdeförändringar påverka periodens resultat. Då det gäller förvärv som sker i en enda transaktion hävdar de dock att metoden är teoretiskt tilltalande även om den samtidigt är behäftad med praktiska problem, då det gäller värderingen av det verkliga värdet på dotterbolaget.

Den finansanalytiker som vi har intervjuat, Peter Malmqvist, ställer sig mycket kritisk till IASB:s förslag att gå över till full goodwill method. Han kan inte se några direkta för-

⁵⁴ EFRAG Comment Letter, punkt 6.

⁵⁵ Ibid, punkt 1.

⁵⁶ Janzon, Ericsson, Malmqvist.

tjänster med metoden då han inte anser att den skulle öka ”decision usefulness”, eftersom goodwill tillhörig till minoriteten är mindre relevant information ur ett analytikerperspektiv. Han säger att de teoretiska argumenten i och för sig är hållbara, men att dessa inte är tillräckliga för att överväga de problem som metoden orsakar. Malmqvist är också inne på EFRAG:s linje om att goodwill är en speciell typ av tillgång, och att det således inte nödvändigtvis innebär en inkonsekvens att behandla goodwill annorlunda än övriga identifierbara tillgångar.

De intervjuade intressenter som ingår i den standardsättande sfären, Sigvard Heurlin (staffmember i EFRAG) och Walter Schuster (ledamot i RR), är givetvis väl insatta i metoden, men ställer sig båda kritiska till densamma. Både Heurlin och Schuster påstår att det är mycket tveksamt om full goodwill method skulle öka ”decision usefulness”. Heurlin konstaterar att det finns klara nackdelar med metoden såsom värderingen, och att övergången innebär en stor förändring mot nuvarande praxis. Att ändra praxis kan ses som omotiverat då nuvarande metod har visat sig fungera relativt väl i praktiken. Schuster framhåller också detta och hävdar att full goodwill method inte kan sägas leda till en mer rättvisande bild än nuvarande praxis, främst beroende på värderingsproblematiken. Han kan inte heller se att full goodwill skulle vara mer konceptuellt tilltalande än purchased goodwill method, då goodwill också enligt honom är en alldeles speciell typ av tillgång som inte nödvändigtvis behöver redovisas i enlighet med övriga förvärvade tillgångar. I tabellen nedan presenteras en översikt över de argument som kan framföras för respektive emot ett införande av full goodwill method.

Tabell 4: Sammanställning av argument för och emot införandet av full goodwill method (FGM)

Argument för införandet av FGM	Argument mot införandet av FGM
Koncernredovisningen bör innehålla 100 % av det verkliga värdet av alla tillgångar under moderbolagets bestämmande inflytande, inklusive goodwill. Att särbehandla goodwill som är en tillgång i likhet med alla andra tillgångar är inkonsekvent.	Goodwill är inte att betrakta som en tillgång som alla andra, och kan och bör behandlas på bästa möjliga sätt utifrån detta. Goodwills säregenskaper utgörs av följande: - GW är inte en avskiljbar tillgång - GW är svår att värdera - Värdet på GW beror på vem förvärvaren är och vilka synergier som kan uppnås
Det finns tillgängliga värderingsmetoder som gör att ett tillförlitligt värde på hela det förvärvade bolaget kan estimeras, trots att bara ett delförvärv har ägt rum.	Det är svårt att värdera det verkliga värdet för det förvärvade bolaget, då ingen transaktion av hela bolaget har ägt rum.
FGM är konceptuellt mer tilltalande än nuvarande praxis.	FGM är inte mer konceptuellt tilltalande än nuvarande praxis.
Avkastning på all goodwill som företaget har bestämmande inflytande över har betydelse för investerare.	FGM leder ej till information som är relevant för investerare.
Redovisningens användare förväntas kunna sätta sig in i nya metoder.	Stora avvikelser från gällande praxis kan utgöra ett problem för användare av informationen.
Ökade tilläggsupplysningar vid redovisning av metoden gör att ytterligare information, exempelvis om kontrollpremier, blir tillgänglig.	Att ta fram extra information medför ökade kostnader och det är tveksamt om nyttan av informationen överväger kostnaden för densamma.
En allokering av total goodwill mellan majoritets- och minoritetsägare tillför redovisningen ytterligare information.	Det är svårt att allokera total goodwill till minoritets- respektive majoritetsintresse.

5 Analys

Vi har i vår kvantitativa undersökning visat hur stor förändring i konkreta tal det skulle bli om full goodwill method införs. För att vidga förståelsen av innebörden av siffrornas förändring, och bilda oss en uppfattning om huruvida de nya siffrorna är mer rättvisande än de gamla har vi belyst debatten kring metodens för- och nackdelar. Vi kommer nedan att diskutera de resultat vi har kommit fram till utifrån de faktorer som ger redovisning dess informationsvärde enligt IASB *Framework*, d.v.s. utifrån redovisningens ”kvalitativa egenskaper”. De aspekter som har störst betydelse för införandet av full goodwill method är ”relevance” respektive ”reliability” och avvägningen mellan metodens effekter på dessa två begrepp. Den andra viktiga punkten är att betrakta den tillförda informationen utifrån begreppen kostnad respektive nytta (”cost/benefit”). Denna avvägning är nära sammanlänkad med begreppet ”materiality”. De två övriga huvudprinciperna ”understandability” och ”comparability” kommer endast att diskuteras översiktligt. I enlighet med IASB *Framework* har vi antagit att en ökning av redovisningens kvalitativa egenskaper, också ger en mer rättvisande bild (true and fair view) av den presenterade informationen.

5.1 Relevance

Teoretiskt sett borde full goodwill method öka redovisningens ”relevance”, samtidigt som den minskar dess ”reliability”. I vår undersökning har vi dock funnit att det huvudsakligen finns tre olika sätt att betrakta full goodwill method utifrån begreppet relevans. En synvinkel är att metoden ökar informationens relevans, eftersom det är fullt möjligt att överkomma de praktiska problemen som metoden medför. Detta kan sägas utgöra IASB:s officiella ståndpunkt, då de hävdar att det finns tillräckligt tillförlitliga värderingsmodeller för att kunna fastställa ett marknadsvärde på goodwill, även när ingen transaktion har ägt rum.

En kontrasterande ståndpunkt är att full goodwill method teoretiskt sett ökar informationens relevans, men att den praktiska tillämpningen är så pass problematisk att de teoretiska fördelarna inte går att uppnå i realiteten. Om det inte är möjligt att värdera minoritetens andel av goodwill på ett tillförlitligt sätt så innebär detta att informationens ”reliability” minskar. Om informationen inte är trovärdig, utan bara ses som antaganden och för-

väntningar av redovisningens användare, så utgör naturligtvis full goodwill method ingen förbättring mot gällande praxis. De intervjuer vi har utfört tyder på att många intressenter inte ser den tillförda informationen som tillräckligt pålitlig för att vara relevant.

En tredje ståndpunkt är att metoden inte tillför någon relevant information, oavsett om värderingen kan utföras på ett tillförlitligt sätt. Exempelvis hävdar Malmqvist att finansanalytiker sällan ser minoritetsposten som en relevant post. Från denna utgångspunkt har full goodwill method inte ens en teoretisk möjlighet att öka redovisningens relevans.

Antagandet bakom att full goodwill method kommer att tillföra relevant information bygger på uppfattningen att goodwill är en tillgång under moderbolagets bestämmande inflytande, och att alla sådana tillgångar ska tas upp i koncernens balansräkning. Redovisningens "completeness" skulle i så fall öka vid full goodwill method. Den fråga som en bedömare måste ta ställning till är således huruvida goodwill är en tillgång som alla andra. I vår undersökning har vi funnit att åsikterna härom skiljer sig betydligt åt.

5.2 Reliability

Det är framförallt svårigheten att värdera det verkliga värdet av dotterbolaget, vilket är en förutsättning för att kunna värdera full goodwill, som innebär att full goodwill method påverkar redovisningens "reliability" på ett negativt sätt. IASB:s argumentation om att mätningen av goodwill inte är problematisk, då den mäts som en residual, anser vi vara något vilseledande. I praktiken kan övergången till full goodwill method innebära en övergång från att mäta goodwill som en residual till att värdera den utifrån estimerade kassaflöden, då svårigheten med att värdera hela det verkliga värdet för dotterbolaget ligger främst i svårigheten att värdera just de oidentifierbara tillgångarna.

I de fall då inga marknadsnoterade aktier finns i det förvärvade bolaget, och om det är svårt att hitta en jämförbar transaktion, d.v.s. att tillämpa "the market approach", kommer värderingen av dotterbolaget ske genom "the income approach", enligt de riktlinjer för värdering som föreslås i ED IFRS 3. I dessa fall har i praktiken residualmätningen övergivits till förmån för en direkt värdering av framtida övervärden. Således kan full good-

will method i vissa fall innebära en mycket stor skillnad mot gällande praxis. Utifrån vår egen undersökning kan vi konstatera att de förvärvade bolagen i många fall är små onoterade bolag, och en marknadsvärdering kan därmed komma att grundas på direkta värderingar. Som utomstående betraktare är det då mycket svårt att bedöma huruvida företagets presenterade värdering är rättvisande eller inte.

Mycket av problematiken kring full goodwill method kan ses i ljuset av den allmänna trenden mot marknadsvärdering inom IFRS. Problematiken vid övergången till full goodwill method är således i grunden densamma som i alla de fall där historiskt anskaffningsvärde överges till förmån för verkliga värden (fair values). Att goodwill till sin natur är just en *oidentifierbar* tillgång gör naturligtvis marknadsvärderingen ännu mer problematisk. Goodwill kan inte, till skillnad från de flesta andra tillgångar, antas ha ett marknadsvärde oberoende av vem förvärvaren är, vilket utgör ytterligare ett hinder för en pålitlig värdering. Resonemanget ovan gäller naturligtvis även för värderingen av förvärvad goodwill (purchased goodwill)⁵⁷, men här kan det ändå hävdas att företaget har betalat vad de anser att dotterbolagets goodwill är värd för dem. Värdering av icke förvärvad goodwill kan inte försvaras på samma basis. Att införa marknadsvärden i redovisningen kan innebära att försiktighetsprincipen, ”prudence”, åsidosätts. Viktigt är dock att notera att definition av försiktighet i IFRS skiljer sig betydligt från den klassiska innebörden, då IASB *Framework* särskilt poängterar att försiktighetsprincipen aldrig får resultera i att tillgångar/intäkter underskattas.

5.3 *Materiality och avvägning mellan cost/benefit*

För att information ska vara relevant krävs det också ett visst mått av ”materiality”, d.v.s. ett visst mått av väsentlighet. Information är väsentlig om den kan förväntas ha påverkan på de ekonomiska beslut som fattas utifrån informationen i de finansiella rapporterna. Frågan blir således om en övergång till full goodwill method innebär några materiella skillnader?

⁵⁷ Schuster (intervju).

”Materiality” hänger tydligt samman med en av de ”constraints on relevant and reliable information” som framförs i IASB *Framework*, nämligen att nyttan av framtagna information alltid måste vägas mot kostnaden av att ta fram densamma. För att full goodwill method ska innebära en förbättring jämfört med tidigare praxis, d.v.s. tillföra en större nytta än purchased goodwill method, krävs det att det ökade informationsvärdet blir större än kostnaden för det merarbete som metoden innebär. För att en sådan nytta ska kunna bedömas föreligga måste uppmätta förändringar kunna antas få en betydelse för ekonomiskt beslutsfattande. Ett införande av full goodwill method skulle otvivelaktigt öka kostnaderna för företaget, både i form av extra utbildning av och merarbete för egen personal, men kanske framför allt genom ökad inblandning av revisorer och värderingsexperts. För att den tillförda informationen ska kunna bedömas tillföra någon nytta krävs således inte bara en tillräcklig tillförlitlighet, ”reliability”, utan även att förändringen har en viss signifikans, ”materiality”. Om väldigt mycket merarbete skulle leda till exakt samma redovisade siffror är det rimligt att ifrågasätta införandet av metoden.

Det är framför allt under denna fråga som vår kvantitativa undersökning kan tillföra intressant information. Som framgår av det redovisade undersökningsresultatet kan vi konstatera att förändringen för berörda företag, till följd av den ändrade redovisningsmetoden, i de flesta fall är relativt liten. För de berörda företagen ändras dock räntabilitet på eget kapital i genomsnitt med över en halv procentenhet, vilket ändå får ses som en materiell skillnad. Förändringen för det totala antalet undersökta företag är mycket liten, då mindre än tio procent av de noterade bolagen är berörda av en övergång till full goodwill method. Enligt vår undersökning medför den förändrade redovisningen inte ens några väsentliga effekter för alla de berörda bolagen. I många fall kan förändringen till och med ses som försumbar.

Men vad som inte får förbises är att även om den genomsnittliga förändringen inte är alarmerande så kan effekten på enskilda företag bli mycket betydande. Som tydligt framgår i presentationen av företag M:s fall, där endast 27 % hade förvärvats men bestämmande inflytande ändå hade uppnåtts, kan väsentliga skillnader uppstå när förvärvet rör långt ifrån hela dotterbolaget. Störst förändring i räntabilitet på eget kapital noterades av

företag M (-2,99 procentenheter) och företag I (-6,01 procentenheter). Även om det bara rör sig om en rent redovisningsteknisk förändring är det svårt att tro att så betydande försämringar som de här uppmätta inte skulle få effekter på investerares bedömning av företagets lönsamhet. Detta skulle i sin tur kunna påverka såväl aktiekurs, som företagets förmåga att attrahera nytt kapital.

Teoretiskt sett finns det huvudsakligen tre förklarande faktorer om förändringen av full goodwill method blir måttlig för berörda företag. För det första om en stor andel av dotterbolaget har förvärvats, för det andra om det förvärvade dotterbolaget är litet i relation till det förvärvande bolaget, eller för det tredje om goodwillposten är liten i relation till dotterbolagets övriga identifierbara tillgångar, även om dotterbolaget i sig är av betydande storlek. Finns det ingen goodwill uteblir naturligtvis effekterna helt och hållet, vilket också är fallet om hundra procent av dotterbolaget förvärvas. Utifrån vår undersökning kan vi bara konstatera att då påverkan på nyckeltalen i flera fall är måttlig beror detta på att det rör sig om små adderade goodwillposter i relation till det förvärvande företagets storlek. I de fall där en stor påverkan har noterats har delförvärven rört långt ifrån hela dotterbolaget. I företag I:s fall har dessutom två bolagsförvärv ägt rum där den förvärvade andelen var under eller lika med 60 %. Något omvänt samband kan däremot inte påvisas utifrån vår undersökning., d.v.s. även om förändringarna av nyckeltalen är försumbara kan förvärven röra allt ifrån 50 % och upp till närmare 100 %. (Se *Figur 4*) Förvärvsandelen verkar således inte ha ett så stort förklaringsvärde om förändringarna är negligerbara. Den troligaste förklaringsgrunden, om påverkan är måttlig trots att förvärvsandelen är låg, verkar vara att det rör sig om små dotterbolag i förhållande till moderbolagets storlek.⁵⁸

Det kan vara befogat att ställa frågan om de nu genomförda delförvärv som skulle ha fått betydande negativa effekter på redovisad lönsamhet verkligen skulle ha ägt rum om full goodwill method skulle ha varit den gällande redovisningsmetoden. En möjlig effekt av

⁵⁸ Vi har dock inte undersökt förklaringsvärdet hos faktorerna dotterbolagets relativa storlek respektive goodwillpostens storlek i relation till övriga förvärvade tillgångar. Vår kvantitativa undersökning syftar bara till att se hur stora effekter på nyckeltal som kan uppmätas till följd av en övergång till full goodwill method, och inte till att belysa orsakerna bakom uppmätta förändringar. Detta ämne berörs därför bara översiktligt i vår uppsats.

att införa den nya metoden skulle således kunna bli att företag blir mer restriktiva än idag när det gäller att förvärva delar av företag, då goodwill beräknat för ett hundra procentigt förvärv ändå måste tas upp i rapporterna. I de fall där skillnaderna blir stora finns det således en risk att förändrade redovisningsregler förändrar företagens beteenden, vilket vanligtvis räknas som önskat.

5.4 Understandability/Comparability

För att full goodwill method ska öka redovisningens informationsvärde krävs det inte bara att den ökar redovisnings ”relevance”, med ett tillräckligt mått av ”reliability”, utan också att metoden är möjlig att ta till sig och förstå. Rent teoretiskt är detta inte ett hinder för införandet av full goodwill method, då metoden i sig är väldigt enkel. Om all data skulle finnas lätt tillgänglig, är full goodwill method inte svårare att tillämpa eller förstå än purchased goodwill method. Det som kan ställa till bekymmer är således om vissa användare inte har tagit till sig problematiken kring värderingen av det verkliga värdet på dotterbolaget, då de redovisade siffrorna i så fall skulle kunna bli missledande. Att full goodwill method skiljer sig avsevärt från gällande praxis kan i sig utgöra en fara för ”understandability”. I princip förväntas användare av de finansiella rapporterna kunna se igenom alla förändringar och tolka den framställda informationen, men samtidigt innebär stora förändringar alltid en risk för missförstånd. Till och med en sådan betydande instans som FASB har framfört farhågor om huruvida redovisningens användare är redo att ta till sig innebörden av det nya konceptet.

Problematiken kring värderingen påverkar redovisningens ”comparability” på ett negativt sätt. De revisorer som vi har intervjuat uttryckte farhågor om att det kan komma att uppstå skillnader i företagens sätt att värdera dotterbolagen, om inte tydligare riktlinjer om värderingen lämnas i standarden, eller i en officiell tolkning av denna. Införandet av full goodwill method skulle således kunna innebära en försämring av redovisningens jämförbarhet.

Tabell 5: Effekter på redovisningens kvalitativa egenskaper

Effekter av införande av full goodwill method på "kvalitativa egenskaper" inom IASB Framework			
	Ökar	Oförändrat	Minskar
Relevance	*	*	
Reliability			*
Completeness	*	*	
Fair value	*		
Prudence			*
Cost	*		
Benefit	*	*	
Understandability		*	*
Comparability		*	*

I tabellen ovan redovisas de effekter som ett införande av full goodwill method skulle kunna få på redovisningens kvalitativa egenskaper, samt på den kostnad respektive nytta som införandet kan förväntas leda till.

6 Slutsats

Vi har undersökt vilka effekter som skulle kunna uppstå vid en övergång till full goodwill method, och hur nyckeltalen hos företag noterade på Stockholmsbörsen skulle påverkas till följd av en sådan övergång. Därefter har vi diskuterat de kvantitativa effekterna i ljuset av redovisningsteori och utifrån den pågående diskussionen om övergången.

I vår kvantitativa undersökning har vi funnit att 24 av 262 företag, d.v.s. 9,16 % av de undersökta företagen skulle ha varit berörda av ändrade redovisningsmetoder för goodwill. Genomsnittligt förändras räntabilitet på eget kapital för de berörda företagen med en halv procentenhet. Vi har funnit att de berörda nyckeltalen förändras mindre än 0,2 procentenheter, för mer än hälften av de omräknade företagen. För tre av företagen är förändringen i princip lika med noll för alla undersökta nyckeltal. I enstaka fall blir dock effekterna av en övergång betydande (företag M och I). Den största noterade försämringen av räntabilitet på eget kapital, utgjordes av sex procentenheter. Förklaringarna till att dessa företags nyckeltal påverkades i så betydande omfattning utgörs i det ena fallet av att en väldigt låg andel av dotterbolaget förvärvades, och i det andra fallet av att två delförvärv, där långt ifrån hundra procent av dotterbolagen förvärvades, har berörts.

Vi har vidare belyst den undersökta övergången utifrån de kriterier för kvalitativa egenskaper som framförs i IASB *Framework*. Vi har funnit att full goodwill method teoretiskt sett förväntas öka redovisningens ”relevance”, men att problem i värderingen av goodwill leder till att redovisningens ”reliability” minskar. Otillförlitligheten i värderingen utgör den huvudsakliga grunden för den kritik som riktas mot full goodwill method. Att full goodwill method innebär en sådan stor skillnad mot gällande praxis gör att övergången vidare riskerar att hota redovisningens ”understandability”, även om metoden i sig är teoretiskt enkel. Svårigheten att värdera den goodwill som inte har varit utsatt för en marknadstransaktion gör samtidigt att redovisningens ”comparability” riskerar att sänkas. I vår mening är de förändringar som vi har uppmätt tillräckligt signifikanta för att uppfylla kravet på ”materiality”. Att införandet av metoden skulle betyda en förändring i de redovisade siffrorna innebär naturligtvis inte med nödvändighet att de nya siffrorna är mer

rättvisande än de gamla. För att avgöra detta måste en rent kvalitativ bedömning av relevansen hos den tillförda informationen göras. Samma resonemang gäller för avvägningen mellan ”cost/benefit”, d.v.s. att införandet av en ny redovisningsmetod måste leda till en nytta som överväger merkostnaderna. I de intervjuer som vi har gjort med berörda intressenter ställer sig många tvivlande till huruvida full goodwill method skulle öka redovisningens informationsvärde. Den tillförda informationens relevans, såväl som möjligheten till en tillförlitlig värdering av det totala goodwillvärdet har ifrågasatts.

Avslutningsvis kan vi konstatera att frågan om hur vi bör se på goodwill och hur goodwillredovisning bör utformas är långt ifrån löst, och det är i skrivandets stund fortfarande osäkert hur den nya IFRS-standarderna kommer att se ut. Starka argument har framförts både för och emot ett införande av full goodwill method, och inte ens inom IASB finns det någon större enighet i frågan. Enligt ED IFRS 3 ska metoden bli gällande från och med 2007, men det är fortfarande osäkert om så kommer att bli fallet. Om en samsyn gällande redovisning av goodwill kan uppnås i framtiden återstår att se, men det gemensamma samarbetet mellan IASB och FASB är i alla fall ett stort steg på vägen mot att ta fram en internationellt accepterad metod för goodwillredovisning.

6.1 Vidare forskning

Vi har huvudsakligen genomfört en kvantitativ studie av effekterna av full goodwill method, men vi har också framställt en bild av metodens för- och nackdelar utifrån IASB:s *Basis for Conclusions*, EFRAG:s comment letter, FASB:s diskussion kring frågan samt utifrån de intressenter som vi har intervjuat. För att fördjupa denna bild vore det intressant att undersöka alla de offentliga ”comment letters” som har lämnats in rörande förändringen av IFRS 3. En dylik undersökning skulle kunna ge en betydligt mer heltäckande bild av intressenternas inställning till full goodwill method och de övriga förändringar som utkastet innebär än den vi har haft möjlighet att ge i vår uppsats.

Begreppet verkligt värde och möjligheten av att estimerar en köpeskilling för hela företag då bara ett delförvärv har ägt rum är ytterligare ett ämne som skulle vara värt en egen uppsats. I vår undersökning har vi utgått ifrån att proportionalitet föreligger, men att un-

dersöka hur stort det verkliga värdet är utifrån andra värderingsprinciper skulle kunna ge värdefulla insikter både om problematiken med verkligt värde, då marknadsdata inte finns att tillgå, och om hur stora premier företag är beredda att betala för att få ett bestämmande inflytande över andra företag.

Ett ytterligare förslag på vidare forskning vore att göra om denna studie på någon annan börs än Stockholmsbörsen, för att se om de resultat som vi har funnit skulle kunna ses som representativa även för andra börser än den här undersökta.

7 Källförteckning

Basis for Conclusions on Exposure Draft: Proposed Amendments To IFRS 3 Business Combinations (2005), (<http://www.iasb.org/current/ed.asp>)

“Business Combinations – Phase II. Full Goodwill Measurement Issues and Relevance of the full Goodwill”, SAC Meeting London, November 2003, tillgänglig online 2006-02-14 (www.iasb.org/uploaded_files/documents/8_724_8_134_0311s05.pdf)

EFRAG Comment Letter: “Business Combinations IFRS 3 and IAS 27” (2005), tillgänglig online 2006-02-14 (www.efrag.org)

“Business Combinations – Purchase Method Procedures: Issues Related to Noncontrolling Interests” (2002-11-04), Minutes of the October 30, 2002 Board [FASB] Meeting, (www.fasb.org)

Choi, Frederick D. S. & Lee, Changwoo (1992): “Effects of Alternative Goodwill Treatments on Merger Premia: Further Empirical Evidence”, *Journal of International Financial Management and Accounting* 4:3

Choi, Frederick D. S. & Lee, Changwoo (1991): “Merger Premia and National Differences in Accounting for Goodwill”, *Journal of International Financial Management and Accounting* 3:3

“Classification” (2006), Branschindelning för Stockholmsbörsen per den 1 mars 2006, (<http://www.se.omxgroup.com>)

“Committees at EU level”, tillgänglig online 2006-05-02, (http://europa.eu.int/comm/internal_market/accounting/committees_en.htm)

Exposure Draft of Proposed amendments to IFRS 3 Business combinations (2005), (<http://www.iasb.org/current/ed.asp>)

“Guide till IFRS 3 Företagsförvärv” (juni 2004), Ernst&Young, (www.ey.se)

Hinks, Gavin (2005-08-11): ”Fair Value Model Fuels Controversy”, ur *Accountancy Age*, London

Heurlin, Sigvard: seminarium inom kurs 3105 International Accounting, Handelshögskolan i Stockholm, VT 2006

International Financial Reporting Standards 2005, IASB, London

Johansson, Sven-Erik & Runsten, Mikael (2005), *Företagets lönsamhet, finansiering och tillväxt. Mål, samband och mätmetoder*, Studentlitteratur, Lund

Nilsson, Sven-Arne (1998): *Redovisning av goodwill. Utveckling av metoder i Storbritannien, Tyskland och USA*, Lund University Press, Lund

Schroeder, Richard G., Clark, Myrtle W., Cathey, Jack M. (2005): *Financial Accounting Theory and Analysis. Text Readings and Cases*, 8th ed., Wiley, Hoboken

Schuster, Walter (2005): *Group Accounting – An analytical Approach*, Studentlitteratur, Lund

“Standards Advisory Council”, tillgänglig online 2006-05-02, (<http://www.iasb.org/about/sac.asp>)

”The Norwalk Agreement” (2002), (<http://www.fasb.org/news/memorandum.pdf>)

White, Gerald I, Sondhi Aswinpaul C, Fried, D. (2003): *The analysis and use of financial statements*, John Wiley & Sons, USA

Intervjuer

Ericsson, Johan, Auktoriserad revisor och redovisningsspecialist, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Stockholm 2006-04-19

Heurlin, Sigvard, Auktoriserad revisor, Öhrlings PricewaterhouseCoopers samt ledamot av Aktiemarknadsnämnden och Redovisningsrådet, intervju per e-mail 2004-04-10

Janzon, Claes, Auktoriserad revisor och redovisningsspecialist, Öhrlings PricewaterhouseCoopers, Stockholm 2006-04-19

Malmqvist, Peter, Analyschef på Nordnet, intervju per telefon 2006-04-12

Schuster, Walter, Professor vid Handelshögskolan i Stockholm samt ledamot i Redovisningsrådet, Stockholm 2006-04-21

Intervjuer med ett antal representanter för berörda företag, mars – april 2006

Appendix I. Definitioner av nyckeltal

Samtliga definitioner av nyckeltal är hämtade från Sven-Erik Johansson och Mikael Runstens *Företagets lönsamhet, finansiering och tillväxt*, med undantag av R_T i enlighet med metoddiskussionen. Vi räknar i samtliga fall minoritetsintresset som eget kapital i enlighet med IFRS. Följande nyckeltal kommer att användas för att undersöka effekterna av redovisning enligt purchased eller full goodwill method.

Finansiell ställning

Soliditet = Eget kapital inkl. minoritetsintresse / Totala tillgångar

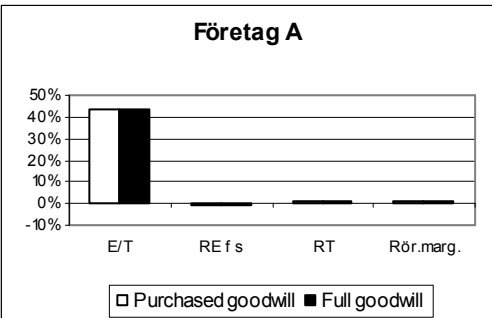
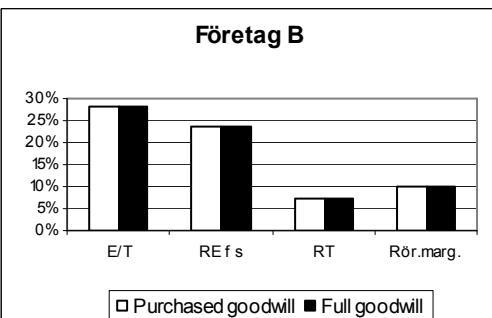
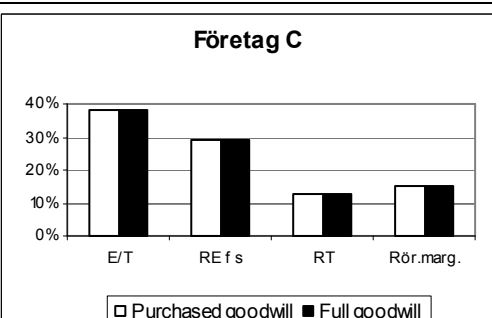
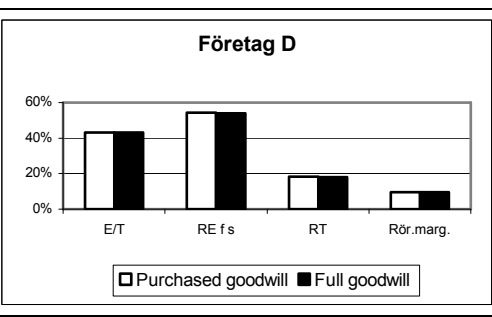
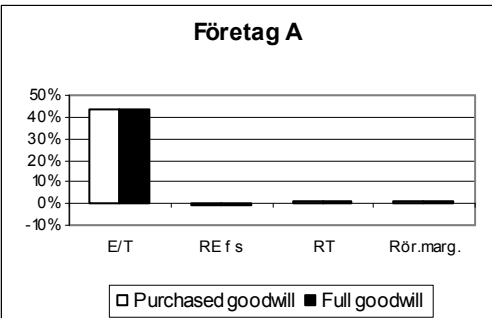
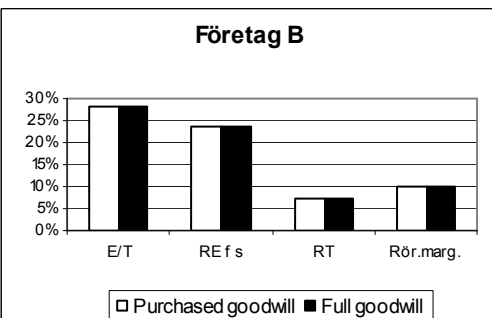
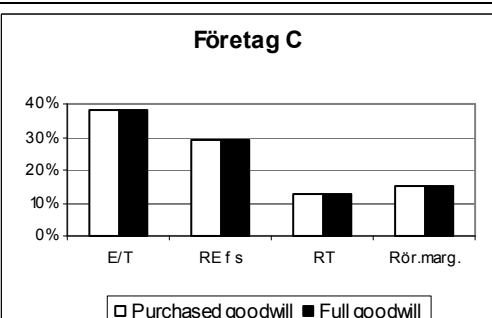
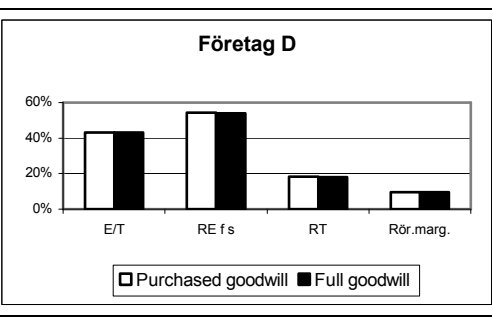
Lönsamhetsmått

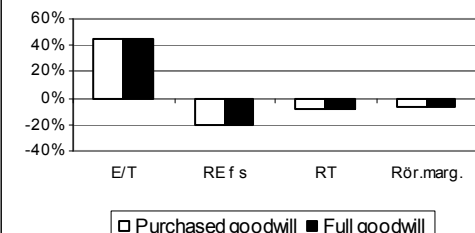
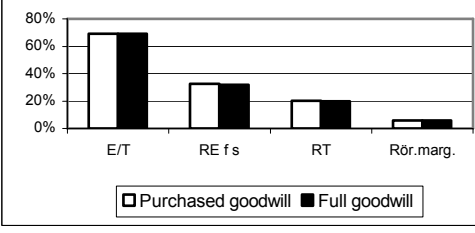
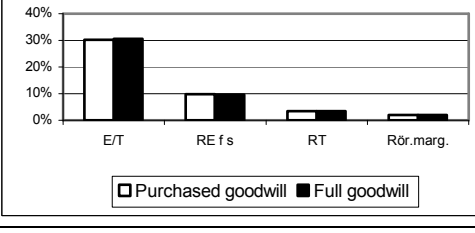
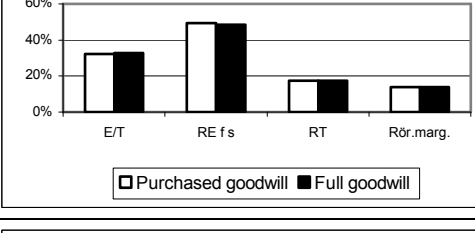
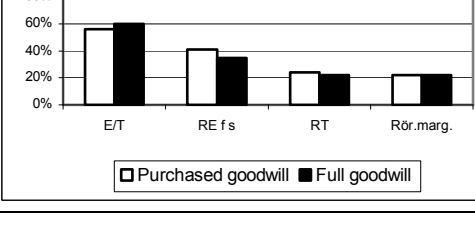
Rörelsemarginal = Vinst före finansiella intäkter och kostnader / Årets omsättning

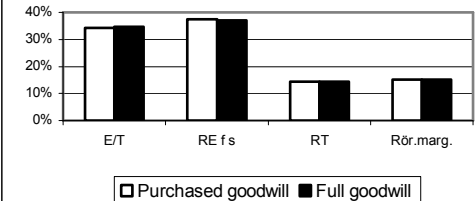
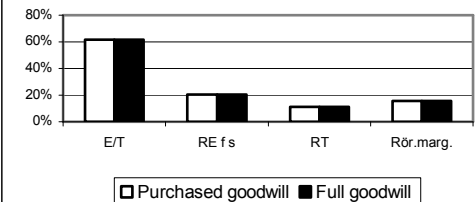
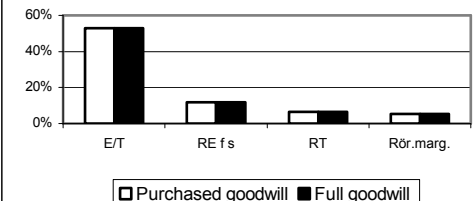
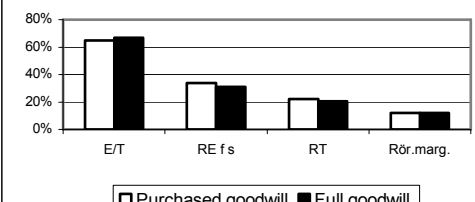
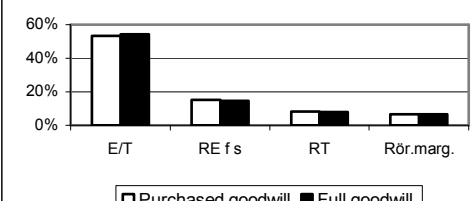
Räntabilitet på eget kapital före skatt (R_{EKfs}) = Resultat före skatt / (Eget kapital inkl. minoritetsintresse)_{IB}

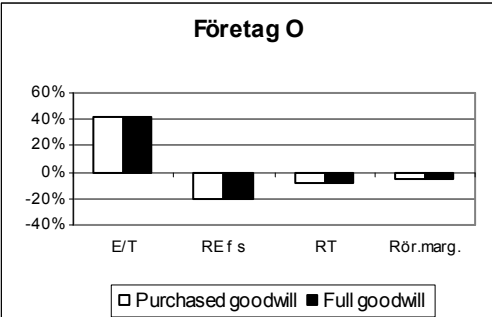
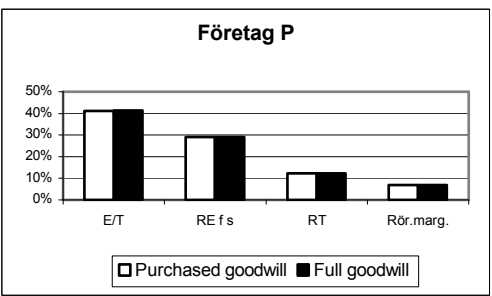
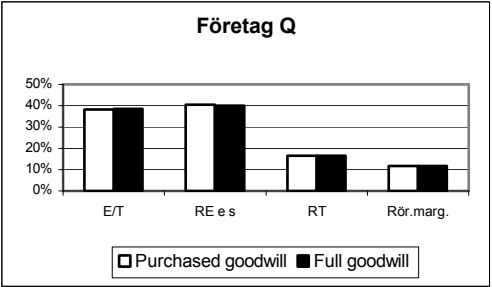
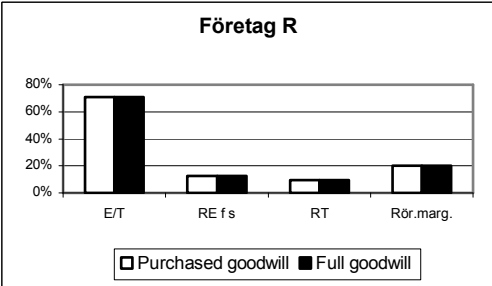
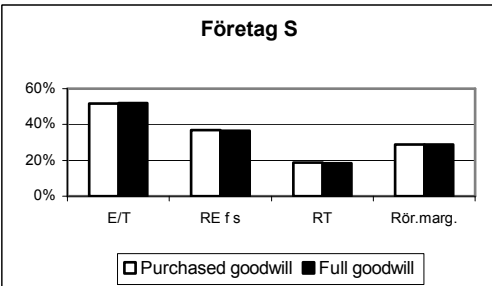
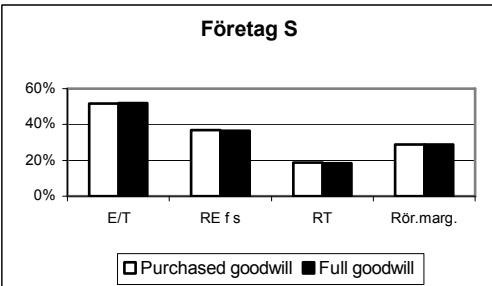
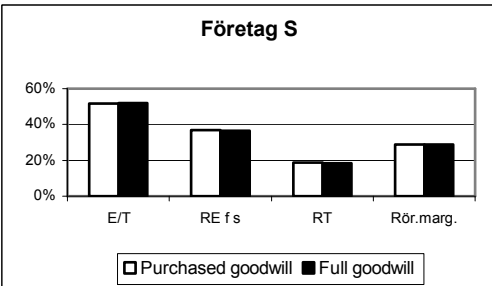
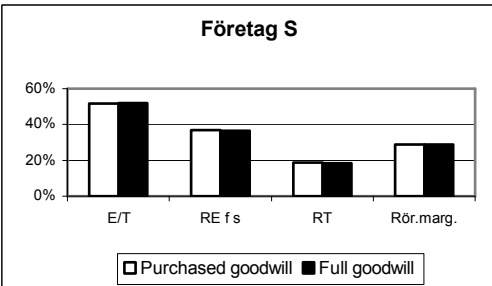
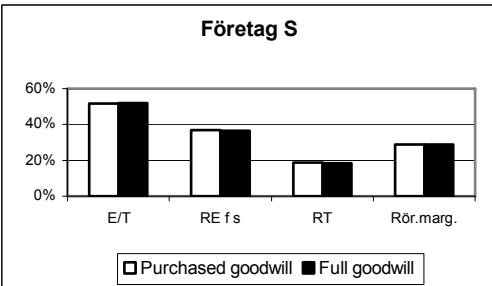
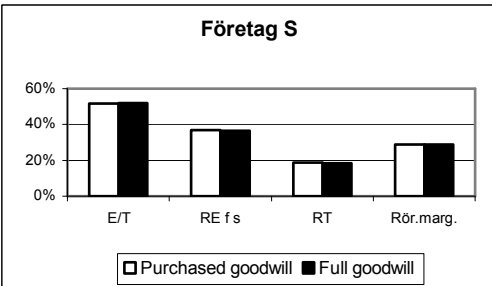
Räntabilitet på totala tillgångar (R_T) = Rörelseresultat / Totala tillgångar_{IB}

Appendix II. Tabell över förändringar i nyckeltal för företag A – W

Företag A					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	43,97%	43,97%	0,01%	0,00	
RE f s	-1,08%	-1,08%	-0,01%	0,00	
RT	0,71%	0,71%	-0,01%	0,00	
Rör.marg.	0,94%	0,94%	0,00%	0,00	
Företag B					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	28,13%	28,26%	0,47%	0,13	
RE f s	23,61%	23,45%	-0,66%	-0,15	
RT	7,13%	7,12%	-0,19%	-0,01	
Rör.marg.	9,94%	9,94%	0,00%	0,00	
Företag C					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	37,88%	37,94%	0,16%	0,06	
RE f s	29,34%	29,26%	-0,26%	-0,08	
RT	12,72%	12,71%	-0,10%	-0,01	
Rör.marg.	14,89%	14,89%	0,00%	0,00	
Företag D					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	43,16%	43,33%	0,39%	0,17	
RE f s	54,37%	54,00%	-0,68%	-0,37	
RT	18,15%	18,10%	-0,29%	-0,05	
Rör.marg.	9,68%	9,68%	0,00%	0,00	

Företag E					Företag E	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	44,17%	44,80%	1,42%	0,63		
RE f s	-20,67%	-20,15%	2,50%	0,52		
RT	-8,67%	-8,57%	1,12%	0,10		
Rör.marg.	-5,94%	-5,94%	0,00%	0,00		
Företag F					Företag F	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	69,25%	69,29%	0,06%	0,04		
RE f s	32,56%	31,93%	-1,92%	-0,63		
RT	20,35%	19,93%	-2,05%	-0,42		
Rör.marg.	5,80%	5,69%	-1,92%	-0,11		
Företag G					Företag G	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	30,22%	30,54%	1,05%	0,32		
RE f s	9,72%	9,57%	-1,49%	-0,14		
RT	3,35%	3,33%	-0,46%	-0,02		
Rör.marg.	1,97%	1,97%	0,00%	0,00		
Företag H					Företag H	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	32,31%	32,74%	1,33%	0,43		
RE f s	49,45%	48,49%	-1,94%	-0,96		
RT	17,49%	17,38%	-0,63%	-0,11		
Rör.marg.	13,99%	13,99%	0,00%	0,00		
Företag I					Företag I	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	56,09%	59,97%	6,92%	3,88		
RE f s	40,83%	34,81%	-14,73%	-6,01		
RT	24,05%	21,93%	-8,83%	-2,12		
Rör.marg.	22,05%	22,05%	0,00%	0,00		

Företag J					Företag J	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	34,27%	34,61%	0,99%	0,34		
RE f s	37,51%	36,95%	-1,49%	-0,56		
RT	14,47%	14,40%	-0,52%	-0,07		
Rör.marg.	15,17%	15,17%	0,00%	0,00		
Företag K					Företag K	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	61,70%	61,78%	0,14%	0,09		
RE f s	20,46%	20,39%	-0,36%	-0,07		
RT	11,21%	11,19%	-0,23%	-0,03		
Rör.marg.	15,67%	15,67%	0,00%	0,00		
Företag L					Företag L	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	52,79%	52,86%	0,12%	0,06		
RE f s	11,93%	11,90%	-0,26%	-0,03		
RT	6,37%	6,36%	-0,14%	-0,01		
Rör.marg.	5,18%	5,18%	0,00%	0,00		
Företag M					Företag M	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	64,76%	66,83%	3,20%	2,07		
RE f s	33,92%	30,94%	-8,80%	-2,99		
RT	21,97%	20,68%	-5,88%	-1,29		
Rör.marg.	11,88%	11,88%	0,00%	0,00		
Företag N					Företag N	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	53,39%	54,16%	1,43%	0,77		
RE f s	15,10%	14,65%	-3,03%	-0,46		
RT	8,22%	8,08%	-1,64%	-0,13		
Rör.marg.	6,57%	6,57%	0,00%	0,00		

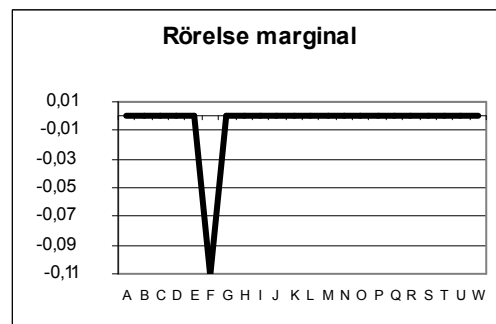
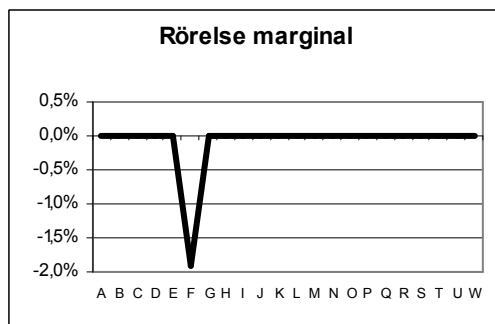
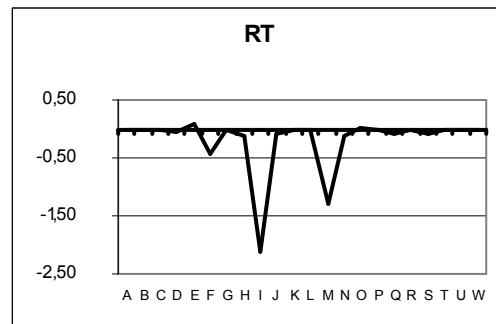
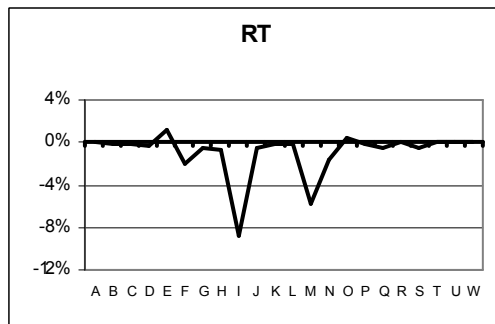
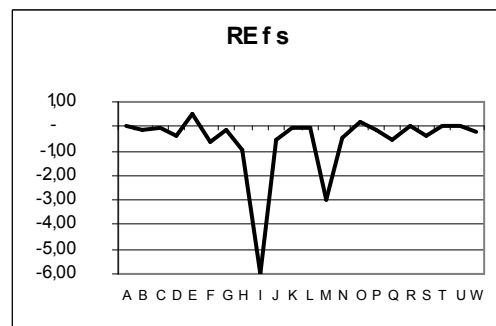
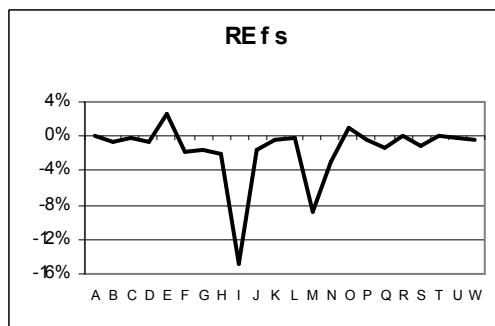
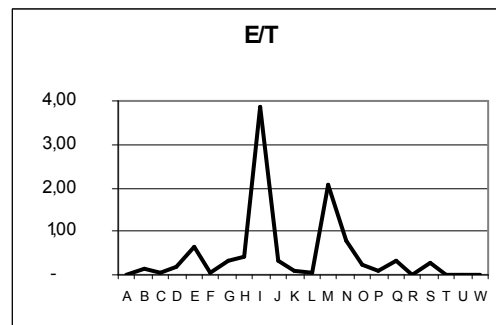
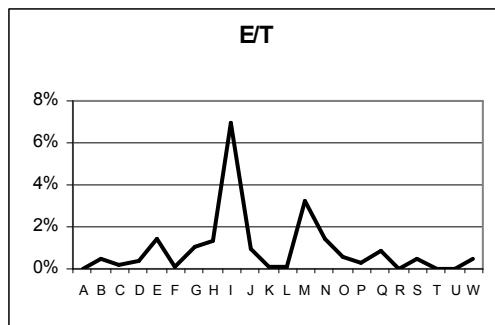
Företag O					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	41,72%	41,94%	0,54%	0,23	
RE f s	-19,83%	-19,64%	0,93%	0,18	
RT	-8,49%	-8,46%	0,39%	0,03	
Rör.marg.	-5,21%	-5,21%	0,00%	0,00	
Företag P					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	41,18%	41,28%	0,26%	0,11	
RE f s	29,16%	29,04%	-0,43%	-0,13	
RT	12,22%	12,19%	-0,18%	-0,02	
Rör.marg.	6,94%	6,94%	0,00%	0,00	
Företag Q					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	38,18%	38,49%	0,83%	0,32	
RE e s	40,57%	40,03%	-1,33%	-0,54	
RT	16,62%	16,53%	-0,51%	-0,08	
Rör.marg.	11,74%	11,74%	0,00%	0,00	
Företag R					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	71,09%	71,09%	0,00%	0,00	
RE f s	12,66%	12,66%	0,00%	0,00	
RT	9,28%	9,28%	0,00%	0,00	
Rör.marg.	20,02%	20,02%	0,00%	0,00	
Företag S					
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter	
E/T	51,79%	52,05%	0,51%	0,26	
RE f s	36,87%	36,48%	-1,05%	-0,39	
RT	18,64%	18,54%	-0,55%	-0,10	
Rör.marg.	28,72%	28,72%	0,00%	0,00	

Företag T					Företag T	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	3,13%	3,13%	0,01%	0,00		
RE f s	21,65%	21,65%	-0,01%	0,00		
RT	0,68%	0,68%	0,00%	0,00		
Rör.marg.	32,51%	32,51%	0,00%	0,00		
Företag U					Företag U	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	57,46%	57,48%	0,03%	0,02		
RE f s	11,37%	11,36%	-0,07%	-0,01		
RT	7,63%	7,63%	-0,04%	0,00		
Rör.marg.	17,95%	17,95%	0,00%	0,00		
Företag W					Företag W	
	PG	FG	Förändring i %	Förändring i %-enheter		
E/T	3,97%	3,99%	0,48%	0,02		
RE f s	36,87%	36,68%	-0,50%	-0,18		
RT	1,47%	1,46%	-0,02%	0,00		
Rör.marg.	53,92%	53,92%	0,00%	0,00		

Förändring av nyckeltalen för företag A - W

i procent

i procentenheter

Förändring av nyckeltalen för företag A - W

